

Algirdo Juliaus Greimo 100-čio ženklai

Mokslinės konferencijos pranešimai

Signs of Algirdas Julius Greimas' 100th birth anniversary

Reports, which were delivered at the Scientific conference

Kaunas, 2017

Šiame leidinyje spausdinami pranešimai, perskaityti 2017 m. kovo 17 d. Kupiškyje įvykusioje mokslinėje konferencijoje, skirtoje A. J. Greimo 100-osioms gimimo metinėms, surengtoje pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. vasario 1 d. nutarimu Nr. 82 patvirtintą planą.

This publication contains the reports, which were read on the 17th of March of the year 2017 at the Scientific conference in Kupiškis that was dedicated to A. J. Greimas' 100th birth anniversary and organized in accordance with the plan, which was approved by Resolution No.82 of the Government of the Republic of Lithuania, dated the 01st of February of the year 2017.

Konferencijos medžiaga leidžiama Lietuvos kultūros tarybos lėšomis.

The material of the Conference is published at the expense of the funds of the Lithuanian Council for Culture.

Viršelyje – Emmanuel Crivat-Ionesco piešinys

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

The bibliographic information of the publication is available in the National bibliography data bank of the Martynas Mažvydas National Library of Lithuania (NBDB).

© K. R. Kašponis, sudarytojas, 2017

© Kupiškio etnografijos muziejus, 2017

© K. R. Kašponis, compiler, 2017

© Kupiškis Ethnographic Museum, 2017

ISBN 978-609-474-079-4

Turinys

Pratarmė	4
Preface.....	7
Dr. K. Rimtautas Kašponis.	
Algirdas Julius Greimas ir semiotikos mokslas pasaulyje	10
SUMMARY. Algirdas Julius Greimas and the Science of Semiotics in the World.	22
Doc. Rolandas Aidukas. A.J. Greimo vaikystės atspindys	
K. R. Kašponio knygoje „Greimas arti ir toli“	24
SUMMARY. A. J. Greimas' Childhood Reflection in the Book „Greimas Close and Far“ by K. R. Kašponis	40
Doc. dr. Rimantas Astrauskas	
A.J. Greimo lietuvių mitologijos studija „Apie dievus ir žmones“	42
SUMMARY. Algirdas Julius Greimas studio of lithuanian mythology “About gods and people”	53
Doc. Romaldas Misiukevičius.	
Tiltui Prienuose Greimų vardo suteikimo genezė.....	55
SUMMARY. Genesis of assigning the Greimas' name to the bridge in Prienai	63
Lietuvos mokslininkų sąjungos Tarpdisciplininės muzikologijos grupės A. J. Greimo 100-ųjų gimimo metinių minėjimo planas 2017 m.	65
SUMMARY. Plan of the Interdisciplinary musicology group of the Lithuanian Union of Scientists for commemoration of A. J. Greimas' 100th birth anniversary – the year 2017.....	67
Konferencijų ir parodų nuotraukos 2004–2017 Photographs from the Conferences and Exhibitions 2004–2017.....	68

Pratarmė

Algirdo Juliaus Greimo 100-osioms gimimo metinėms paminėti suak-tis įtraukta į UNESCO minimų datų sąrašą. Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. vasario 1 d. nutarimu Nr. 82 patvirtintu planu Kupiškio rajono savivaldybė bei Kupiškio etnografijos muziejus organizavo mokslinę konferenciją, kurioje pranešimus skaitė Lietuvos mokslininkų sąjungos (LMS) Tarpdisciplininės muzikologijos grupės mokslininkai, turintys mokslo var-dus bei laipsnius.

Europos griežtosios ideologijos, filosofijos ir semiotikos evoliucija pagrįs-ta vadovaujant vokiečių ir prancūzų mokykloms. Prancūzų mokyklos vienas ryškiausių moderniosios semiotikos pradininkų yra Greimas. Egzistuoja du požiūriai į semiotikos mokslą – vienu požiūriu tai bendroji reikšmės teorija, kitu – ženklų teorija.

Greimas – pirmojo požiūrio šalininkas, o jo darbai priskiriami struktūra-lizmui – tyrimų kryptčiai, pagrįstai prielaida, jog kalba, kultūra, visuomenė, pasaulio suvokimas pagrįsti santykių schemomis. Jis yra sukūręs bendrąją reikšmės teoriją, išdėstęs knygose prancūzų kalba, kurios atnešė pasaulinį pripažinimą. Greimas semiotiką vertina kaip kalbinių ir nekalbinių ženklų sistemų prasmingumo mokslą. Sąmoninga ir nesąmoninga žmogaus veikla yra nuolatinis jam vertingų objektų įgijimas ar netekimas – tvirtina Grei-mas. Jis sukūrė lietuvių mitologijos rekonstrukcijos metodą, o svarbiausiais leksikografiniais veikalais laikomi jo prancūzų kalbos žodynai. Daugumą kal-binių bei semiotinių veikalų ir studijų jis parašė prancūzų, mitologinius ir eseistinius – lietuvių kalba.

Vokiškai kalbančiose šalyse ženklų teorija progresavo, iškilo tarpdiscip-lininės tyrimo grupės, kurios koncentravosi (1) mokslo, (2) meno, (3) kasdienio gyvenimo analizei. Štai tokie yra disciplinų junginiai:

1. Išskirtiniai reiškiniai, medijos studijos, meno istorija ir semiotika naudojama paveikslų suvokimo analizei.
2. Lingvistika, psichologija ir semiotika naudojama gestų analizei.
3. Socialinė psichiatrija, biologija ir semiotika naudojama medicininio gydymo organizavimui.
4. Architektūros teorija, dizaino praktika, miesto planavimas ir semi-otika taikoma didmiesčio studijoms.
5. Maisto pramonės, viešbučių veiklos, turizmo ir semiotikos studijos pajungtos kulinarijos studijoms.

6. Žaidimų teorijos, teksto (diskurso) analizės ir semiotikos studijos pajungtos futbolo ir kitų olimpinių sporto šakų analizei.

Socialinės semiotikos tyrimų reikšmė, pavyzdžiui, priklauso nuo tyrimo objekto ir metodikos. Tokių temų gvildinimas, kaip antai, *Cigarečių rūkymas Amerikoje* (JAV), *Chemijos mokslo rašyba – socialinės semiotikos ateitis* (Kinija), *Daugiasemiotinė kinų popieriaus ilgo kelio analizė*, mums atskleidžia svarbius semiotikos panaudojimo atvejus.

Ištisas skyrius 2012 m. Tarptautiniame semiotikos studijų asociacijos 11-ame pasaulio kongrese *Globalioji semiotika: tiltas tarp skirtingų civilizacijų* buvo skirtas Teisei ir semiotikai, kurios poskyryje *Teisminis diskursas ir semiotika* iš 5 kinų darytų pranešimų, vienas buvo skirtas Greimui: *Teisėto pasakojimo logika: Greimo semiotinė analizė byloje*. Deja nė vienas lietuvių delegacijos pranešėjas neskaitė pranešimų šiame kongreso skyriuje, nors teisinės problemos Lietuvoje yra ypač aktualios.

Greimas – daugialypis mokslininkas, jis yra vadovavęs mažiausia penkiems muzikologams, rašantiems disertacijas, tarp jų trims rumunams. Taigi, muzikologija yra viena iš Greimo sričių, kurioje jis pasireiškė vadovaudamas disertacijų rašymui.

Kiek mums žinoma, nei Lietuvos muzikų sąjunga, nei Kompozitorių sąjungos muzikologų sekcija apie tai nėra bent domėjęsi, nekalbant apie gilesnę analizę ir propagavimą. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos (LMTA) 41-oje metinėje konferencijoje (2017 04 12) buvo perskaitytas doc. Rolando Aiduko pranešimas, skirtas Greimo 100-osioms gimimo metinėms. Tačiau tai vienintelis pranešimas. 2012 m. pasaulio semiotikų kongrese Nankine lietuvių padalinys priklausė Sričių skyriui ir vadinosi Greimas ir semiotika Lietuvoje. Paremti Kultūros ministerijos, aštuoni pranešėjai iš įvairių aukštųjų mokyklų, tarp jų asociacijos prezidentas, Greimo mokinyš prof. Ero Tarastis (Eero Tarasti) skaitė savo paruoštus pranešimus, skirtus Greimui. Vytauto Didžiojo universiteto doc. R. Misiukevičius kongresui pristatė 17 stendų K. R. Kašponio parengtą dokumentinę ekspoziciją Algirdo Greimo vaikystę prancūzų ir lietuvių kalbomis. Atskirai nuo mūsų bendros grupės dalyvavusi kongreso darbe LMTA prof. G. Daunoravičienė skaitė pranešimą Meno skyriuje, nesusijusį su Greimo asmenybe. Iš viso LMTA Muzikos teorijos katedra, ryškiai nesilaikanti lyčių lygių galimybių principo (iš 17 katedros pedagogų yra tik vienas vyras) neskyrė dėmesio Greimo muzikologiniams darbams, nors UNESCO paskelbė šiuos metus Greimo metais, prilygindama jį savo reikšme įžymiems lietuvių kultūros istorijoje asmenims, kaip antai M. K. Čiurlioniui, M. Mažvydui, K. Donelaičiui.

13-ame pasaulio semiotikos studijų asociacijos kongrese Tarptautiniame semiotikos institute Kauno technologijos universitete 2017 06 29-30 Greimo semiotikai buvo skirtas ištisas kongreso skyrius, kuriame dalyvavo nemažai Lietuvos aukštųjų mokyklų semiotikų.

Tyrinėjant Greimo gyvenimo periodą Lietuvoje pastebėjome, kad kai kurie autoriai savo biografiniuose darbuose išleidžia ištisus Greimo gyvenimo periodus. Pavyzdžiui, visi labai vaizdžiai aprašo Greimo gimtąjį Tulos (Rusija) miestą, jo savybes, žmones, tačiau kai Greimų šeima iš Rusijos 1918 m. birželį grįžta į Lietuvą, Kunigiškių pradžios mokyklą ir gyvena juose daugiau kaip metus laiko, apie tai nieko nerašoma. Metai laiko iškrinta iš Algirdo J. Greimo gyvenimo, gi Kunigiškiuose esantis Svėdasų krašto (Vaižganto) muziejus yra plačiai žinomas Lietuvoje, jame įsteigtas Algirdo J. Greimo memorialinis kambarys, jame sukaupta ikonografinės medžiagos.

Iš Kunigiškių (Anykščių r.) išvykusi į Kupiškį 1919 m. rugpjūčio mėn. Greimų šeima gyveno iki 1927 m. spalio mėn. ir pervažiavo į Šiaulius, kuriuose gyveno iki 1931 m. rugpjūčio mėn. – 4 metus. Čia Algirdas J. Greimas lankė Šiaulių valstybinę berniukų gimnaziją, kuri savo veiklos tradicijomis daugeliu požiūrių prilygo Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijai. Ji buvo įkurta žymiai anksčiau, mokytojavo žymūs pedagogai, Šiaulių valstybinėje berniukų gimnazijoje mokėsi Vasario 16-osios Nepriklausomybės akto signatarai Mykolas Biržiška, Steponas Kairys, Alfonsas Petrulis, Jonas Vileišis, poetas Julius Janonis, būsimi žymūs mokslo ir kultūros veikėjai Vincas Čepinskis, Kazys Daukšas, Vytautas Laurušas, Saulius Sondeckis. Tačiau apie šią gimnaziją irgi nerašoma, praleista ir toliau kalbama apie mokymąsi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje.

Algirdo J. Greimo biografija bus ir toliau rašoma, nes jo gyvenimą ir darbus dar mažai kas aptarė. Čia daug pasidarbavo prof. K. Nastopka, prof. T. Brodenas (Brodén). Tačiau A. J. Greimas yra daugialypis, gyvenęs ir kūręs daugelyje šalių mokslininkas. Todėl turės darbo ir tų šalių biografai.

Dr. K. Rimtautas Kašponis

Preface

Algirdas Julius Greimas' 100th birth anniversary is included in the UNESCO list of dates that are being marked. The Kupiškis district municipality and the Kupiškis Ethnographic Museum, being ruled by the plan, which was approved by Resolution No.82 of the Government of the Republic of Lithuania, dated the 01st of February of the year 2017, organized the Scientific conference, at which the scientists of the Interdisciplinary musicology group of the Lithuanian Scientists' Union (LSU), having scientific titles and degrees, delivered their reports.

The evolution of the European strict ideology, philosophy and semiotics is based on the guidance of the German and French schools. Greimas is one of the most prominent pioneers of the French school of modern semiotics. Two approaches to the science of semiotics exist – from one point of view, it is the general theory of meaning, whereas from the other point of view – the sign theory.

Greimas is the promoter of the first approach; his works are attributed to structuralism – to the trend of research, based on the assumption that the language, culture, society, world perception are based on the schemes of relationships. He has developed the general theory of meaning that is set out in the books issued in the French language, which have brought him the worldwide recognition.

Greimas sees semiotics as the science of meaningfulness of linguistic and non-linguistic signs systems. Greimas claims that the conscious and unconscious human activity is the constant acquisition or loss of objects, which are valuable to an individual. He developed the method of reconstruction of the Lithuanian mythology, whereas his French dictionaries are considered to be his most important lexicographic works. He wrote the most linguistic and semiotic works and studies in the French language, whereas the mythological and esseist works – in the Lithuanian language.

The sign theory progressed in the German-speaking countries; the interdisciplinary research groups, focused on the (1) science, (2) art and (3) everyday life analysis, emerged. Here are the combinations of disciplines:

1. Exceptional phenomena, media studies, art history and semiotics are used for the analysis of the perception of paintings.

2. Linguistics, psychology and semiotics are used for the analysis of gestures.

3. Social psychiatry, biology and semiotics are used for the organization of medical treatment.

4. The theory of architecture, design practice, urban planning and semiotics are applied to the metropolitan studies.

5. The food industry, hotel performance, tourism and semiotic studies are subjugated to the culinary studies.

6. The game theories, text (discourse) analysis and semiotic studies are subjugated to the analysis of football and other types of the Olympic sports.

The significance of the social semiotics research, for example, depends on the research object and method. The development of such topics as the Cigarette Smoking in America (the USA), Spelling of the Science of Chemistry - the Future of Social Semiotics (China), the Multi-Semiotic Analysis of the Long Way of Chinese Paper, reveals to us the important cases of the semiotics application.

The entire section was allocated to the Law and semiotics at the 11th World Congress of the International Association for Semiotic Studies in the year 2012 “Global Semiotics: Bridge between Civilizations”, where 5 reports were delivered by the Chinese in the subsection “Judicial Discourse and Semiotics”, one of which was dedicated to Greimas: The logic of lawful narration: Greimas’ semiotic analysis in the case. Unfortunately, nobody from the Lithuanian delegation delivered a report in this section of the Congress, although the legal issues are particularly relevant in Lithuania.

Greimas is a multi-faceted scientist; he had been leading at least five musicologists, who were writing their dissertations; three of them were the Romanians. So, musicology is one of the spheres of Greimas, where he showed himself when supervising issuing the dissertations. As far as we know, neither the Lithuanian Musicians’ Union nor the Musicologists’ section of the Composers’ Union have at least manifested interest to it, not to mention the deeper analysis and promotion. The report, dedicated to Greimas’ 100th birth anniversary, was delivered by assoc. professor Rolandas Aidukas at the 41st Annual Conference of the Lithuanian Academy of Music and Theatre (LAMT) (on the 12th of April of the year 2017). However, it was the only report. The Lithuanian subunit at the World Congress of Semiotics in Nanjing in the year 2012 belonged to the Spheres unit and was named “Greimas and Semiotics in Lithuania”. Eight reporters from different higher schools, supported by the Ministry of Culture, including President of the Association, Greimas’ pupil prof. Ero Tarastis (Eero Tarasti), delivered their reports, dedicated to Greimas. Assoc. professor of the Vytautas Magnus University R. Misiukevičius presented the documentary exposition “Algirdas Greimas’ Childhood” in the French and Lithuanian languages on 17 stands, which was prepared by K.R.Kašponis, to the Congress. The LAMT prof. G. Daunoravičienė, who had been participating in the Congress work separately from our group, read her report, which was not related to Greimas’ personality, in the Art section. In general, the LAMT Department of Music Theory, which clearly does not adhere

to the principle of equal gender opportunities (there is only one man among 17 pedagogues of the Department), did not pay attention to Greimas' musicological works, in spite of the fact that the UNESCO announced this year to be the year of Greimas, by equating him to such people, who are famous in the history of Lithuanian culture, as M. K. Čiurlionis, M. Mažvydas, K. Donelaitis.

The entire Congress section, in which a lot of specialists in semiotics from Lithuanian higher schools had been participating, was allocated for Greimas' semiotics at the 13th Congress of the International Association for Semiotic Studies, which was organized by the International Semiotics Institute in the Kaunas University of Technology on the 29th-30th of June of the year 2017. When analysing the period of Greimas' life in Lithuania, we noted that some authors fail to notice the entire periods of Greimas' life. For example, all of them describe Greimas' native town Tula (Russia), its characteristics and people very vividly, but nothing is written about the period, when the Greimas family returned in June of the year 1918 from Russia to Lithuania, to Kunigiškiai, and had been living there for more than a year. The whole year falls from Algirdas J. Greimas' life, whereas the Svėdasai Regional (Juozas-Tumas Vaižgantas) Museum, which is located in Kunigiškiai, is widely known in Lithuania; Algirdas J. Greimas' memorial room, containing the iconographic material, is set up there. The Greimas family departed from Kunigiškiai (Anykščiai district) for Kupiškis in August of the year 1919, where the family had been living until October of the year 1927; then the Greimas family moved to Šiauliai, where they had been living until August of the year 1931 – 4 years. There Algirdas J. Greimas had been attending the Šiauliai State Gymnasium for boys, which, by its activity traditions, in many ways equated to the Marijampolė Rygiškių Jonas Gymnasium. It was founded much earlier; famous pedagogues had been teaching there; signatories of the Act of Independence of the 16th of February Mykolas Biržiška, Steponas Kairys, Alfonsas Petrulis, Jonas Vileišis, poet Julius Janonis, future prominent science and culture figures Vincas Čepinskis, Kazys Daukšas, Vytautas Laurušas, Saulius Sondeckis had been studying at the Šiauliai State Gymnasium for boys. However, nothing is written about that gymnasium further on, the period is missing, then the period of studying at the Marijampolė Rygiškių Jonas Gymnasium is described. Algirdas J. Greimas' biography will continue to be written because his life and works have not been discussed in sufficient detail. Prof. K. Nastopka and prof. T. Brodenas (Brodén) had been working a lot at it. But A. J. Greimas is a multi-faceted scientist, who had been residing and creating in many countries. Therefore, biographers from those countries will also have to make efforts.

Dr. K. Rimtautas Kašponis

Algirdas Julius Greimas ir semiotikos mokslas pasaulyje

Humanitarinių mokslų (muzikologijos) daktaras
Karolis Rimtautas Kašponis, Lietuvos mokslininkų sąjungos
Tarpdisciplininės muzikologijos grupės pirmininkas

Antrojo pasaulinio karo pabaigoje (1945 m.) Jungtinės Tautos įkūrė Jungtinių Tautų Saugumo tarybą Niujorke ir Jungtinių Tautų specializuotą Švietimo, mokslo ir kultūros organizaciją UNESCO Paryžiuje. Jų tikslas – prisidėti prie pasaulio taikos ir saugumo stiprinimo, plėtojant bendradarbiavimą tarp tautų švietimo, mokslo, kultūros ir komunikacijos srityse. Šiandien UNESCO narėmis su savo nacionalinėmis komisijomis ir savo atstovais Paryžiuje yra 195 valstybės, tarp jų ir Lietuva¹. Lietuvos Respublika į šią organizaciją priimta 1991 metais.

UNESCO viena iš veiklos funkcijų yra iškelti ypač nusipelnčius žmones pasauliniu ar regioniniu mastu įvykių ar gimimo metinių proga. Kas dveji metai ji skelbia UNESCO ir valstybių narių minimų sukakčių sąrašą. Buvo minimos šios Lietuvai ypač reikšmingos sukaktys²:

- 1997 m. – Martyno Mažvydo *Katekizmo*... išleidimo 450-osios metinės;
 - 2002 m. – Ignoto Domeikos 200-osios gimimo metinės;
 - 2004 m. – lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis atgavimo 100-osios metinės;
 - 2011 m. – Mikalojaus Konstantino Čiurlionio 100-osios mirties metinės;
 - 2011 m. – Česlovo Milošo 100-osios gimimo metinės;
 - 2013 m. – Meilės Lukšienės 100-osios gimimo metinės;
 - 2014 m. – Kristijono Donelaičio 300-osios gimimo metinės;
 - 2015 m. – Mykolo Kleopo Oginskio 250-osios gimimo metinės;
 - 2017 m. – Algirdo Juliaus Greimo 100-osios gimimo metinės.
- Pateikus Lietuvos Respublikos Seimo, Kultūros, Švietimo ir mokslo mi-

1 Skeberdytė L. Lietuva UNESCO Generalinėje konferencijoje. *Mokslo Lietuva*, 2015 gruodžio 7, nr. 21 (553), p. 1–2.

2 Kašponis K. R. Tarpdisciplininės muzikologijos grupės darbai 2014–2016 m. Algirdo Juliaus Greimo atminimo įamžinimas. *Mokslo Lietuva*, 2016 birželio 17, nr. 11 (565), p. 2.

nisterijų rekomendacijas, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriatas, bendraudamas su A. J. Greimo semiotikos ir literatūros teorijos centru, parengė A. J. Greimo 100-ųjų gimimo metinių sukakties bylą. 2015 m. UNESCO Generalinės konferencijos Paryžiuje metu A. J. Greimo kandidatūrą oficialiai palaikė Prancūzijos, Estijos, Meksikos nacionalinės UNESCO komisijos, Brazilijos ir Italijos semiotikos centrai. Algirdas Julius Greimas buvo išrinktas kaip iškili pasaulio asmenybė ir 2017 m. kovo 9 d. švęstas jo 100-ųjų gimimo metinių jubiliejus. Lietuvoje tokių asmenybių ir datų kandidatais dar buvo Theodoras von Grothussas (fizikas, chemikas), Pranciškus Skorina (leidėjas, vertėjas, rašytojas, mokslininkas), II Lietuvos Statuto patvirtinimo 450-ies metų sukaktis, Kazys Varnelis (dailininkas, muziejininkas). 2017-ieji metai paskelbti A. J. Greimo metais. UNESCO išrinktoms sukaktims valstybės narės įsipareigoja rengti minėjimus: konferencijas, paskaitas, parodas, knygų sutiktuves³.

Algirdas Julius Greimas – vienas iš semiotikos mokslo kūrėjų, vienos žymiausių pasaulyje Paryžiaus arba vadinamosios Greimo mokyklos pagrindėjas ir vadovas, įžymus kalbos teoretikas, lietuvių mitologijos tyrinėtojas, vienas žinomiausių lietuvių tarptautiniame mokslo pasaulyje.

Jo tėvai yra kilę iš Užnemunės – lygumų krašto. Vakarų Europa užnemuniečiams tiesiogiai ar netiesiogiai turėjo didesnės įtakos negu kitoms Lietuvos sritims. Šio krašto žmonės gyveno palyginti geruose namuose, dėvėjo gerais drabužiais, turėjo sodus, bičių šeimas, jų žemė buvo derlingesnė. Todėl darbštūs, valingi, principingi, taupūs užnemuniečiai gyveno pasiturinčiai.

Napoleono civilinis kodeksas Užnemunėje galiojo iki 1940 metų. Atsirado pasiturinčių valstiečių, kurie pirmiau negu visoje Lietuvoje ėmė leisti vaikus į specialiąsias mokyklas – Veiverių mokytojų seminariją, gimnazijas. Dėl geresnių ekonominių ir kultūrinių sąlygų Užnemunėje ėmė anksčiau formotis iš valstiečių kilusi inteligentija. Visa tai tiesiogiai susiję ir su Algirdo Juliaus tėvais, Suvalkijos gyventojais – Juliumi Greimu ir Konstancija Mickevičiūte-Greimienė. Julius Greimas, kilęs iš Šilavoto, Liudvinavo parapijos, baigė Veiverių mokytojų seminariją ir buvo puikus pedagogas. Konstancija Mickevičiūtė-Greimienė, baigusi Kalvarijos miesto mokyklą, laisvai kalbėjo ir rašė lietuviškai, rusiškai, lenkiškai ir vokiškai, skambino fortepijonu, užaugino tris vaikus, aktyviai dalyvavo inteligentijos bendruomenės gyvenime⁴.

3 Skeberdytė L. Lietuva UNESCO Generalinėje konferencijoje, p. 1–2.

4 Kašponis K. R. Greimai Užnemunėje. *Greimas arti ir toli*. Kaunas: Naujasis lankas, 2014, p. 18–19.

Algirdas Julius Greimas gimė Tuloje (Rusija) 1917 m. kovo 9 d., kur tėvas I pasaulinio karo metu buvo pasitraukęs iš Lietuvos, Kunigiškių (Anykščių r.) kaimo pradžios mokyklos, kurioje mokytojavo, ir toliau mokytojavo evakuotų lietuvių pradžios mokykloje Tuloje. Tula – svarbus Rusijos pramonės, gynybos miestas, 193 km į pietus nuo Maskvos, prie Maskvos–Simferopolio plento, minimas nuo 1146 m., garsus ginklų, virdulių, armonikų gamyklomis, Levo Tolstojaus muziejumi Jasnaja Poliana, esančiu 14 km nuo jos, Tulos srityje.

1918 metų birželį Greimų šeima grįžo iš Rusijos į Lietuvą. Vokiečių okupacinė valdžia J. Greimui leido vėl mokytojauti Kunigiškių pradžios mokykloje nuo 1918 m. rugsėjo 1 d.

Pirmoji Algirdo J. Greimo gyvenamoji vieta Lietuvoje – Kunigiškių kaimo pradžios mokykla. Pastatyta XIX a. antroje pusėje, *istorinis paminklas*. Kunigiškių pradžios mokykloje 1879–1881 m. mokėsi ir su pagyrimu ją baigė rašytojas Juozas Tumas-Vaižgantas. Dabar čia Svėdasų krašto (Vaižganto) muziejus.

Kadangi kadaise Kunigiškių kaime (7 km nuo Svėdasų) gyveno pasiturintys valstybiniai valstiečiai, todėl ir mokyklai buvo pastatytas geras pastatas. Kairiojoje namo dalyje buvo didžiulė klasė su septyniais langais, erdviojoje dešiniojoje namo dalyje, skirtoje mokytojo šeimai, trys kambariai ir virtuvė. Mokyklą supo graži, žalumynais turtinga aplinka.

Mokyklą globojo buvęs jos mokinys, literatūros istorikas ir kritikas, visuomenės veikėjas, Lietuvos universiteto garbės daktaras, docentas, kanau-ninkas Juozas Tumas-Vaižgantas.

1919 m. rugsėjo 1 d. Greimų šeima drauge su Algirdu atvyko į Kupiškį, tėvas Julius Greimas mokytojavo Kupiškio pradžios mokyklose, o 1920 m. buvo perkeltas mokytojauti į progimnaziją.

Kupiškyje prabėgo Algirdo vaikystė, išryškėjo jo polinkis mokytis ir gebėjimai. Pradžios mokyklą jis baigė per dvejus metus. Kupiškėnų papročiai, turtingos meno tradicijos, apylinkių gamtos grožis paliko vaikui gilius pėdsakus visam gyvenimui. A. J. Greimas buvo kupiškėnų vestuvėse pabroliu, kaime piemenavo. *Mano vaikystė, glūdėjusi dabar jau nebesuprantamoje prajovų, laumių, velnių ir vaiduoklių fantasmagorijoje, negalėjo manęs nepaveikti. Prisirišimas prie to paprasto pasakų pasaulio pasireiškia paprasčiausiu būdu... Tai nuėjo taip toli, kad aš, ... pradėjau smarkiai domėtis... lietuviškosios mitologijos problemomis... Tuo tarpu mane domina senovės lietuviškos kultūros, senovės lietuvių religijos atstatymas tautotyro pagalba*⁵.

5 Greimas A. J. *Iš arti ir iš toli*. Vilnius: Vaga, 1991, p. 75–76.

Atsitiktinumo dėka A. J. Greimas mokėsi dviejose garsiose mokyklose: Šiaulių valstybinėje berniukų gimnazijoje (1927–1931) ir Marijampolės Rygiškių Jono valstybinėje gimnazijoje (1931–1934).

Pirmoji mokyimo bei auklėjimo įstaiga įkurta Svisločiuje (Baltarusija) 1825 m., o 1851 m. perkelta į Šiaulius. Šioji Šiaulių gimnazija garsėjo patyrusiais pedagogais. Čia dirbo lietuvių kalbos mokytojas, vėliau Šiaulių mokytojų instituto katedros vedėjas Jonas Adomaitis, Petrogrado universiteto Matematikos fakulteto absolventas Vladas Markauskas, Anatolijus Herlitas, studijavęs Peterburgo universitete ir parengęs anglų kalbos vadovėlį bei žodyną, Bronius Jonušas, vadovavęs gimnazijos simfoniniam, paskui – reprezentaciniam Lietuvos policijos orkestrui, o vėliau išvykęs į JAV labai sėkmingai ten dirbęs.

Rygiškių Jono gimnazija, įkurta 1867 m., išskirtina tuo, kad joje mokėsi Lietuvai labai svarbūs žmonės, pavyzdžiui: J. Basanavičius, V. Kudirka, V. Mykolaitis-Putinas, S. Nėris. Reikšmingos mūsų tautai yra šio krašto žmonių – kapsų ir zanavykų – patarmės. Jos turėjo didelės įtakos bendrinės lietuvių kalbos raidai. Ypač daug nusipelnęs literatūrinės lietuvių kalbos kūrybai, norminimui bei ugdymui yra Jonas Jablonskis – Rygiškių Jonas, todėl 1920 metais mokykla pavadinta Marijampolės Rygiškių Jono gimnazija.

Algirdo Juliaus Greimo tėvas Julius Greimas, 1927 m. išvykęs iš Kupiškio progimnazijos, dirbo pradžios mokyklų inspektoriumi Šiaulių apskrities II rajone iki 1931 m., vėliau iki 1934 m. gruodžio 21 d. – Marijampolės apskrities I rajono pradžios mokyklų inspektoriumi. Galiausiai buvo išrinktas Prienų miesto burmistru ir nuveikė daug svarbių darbų.

J. Greimas kruopščiai atlikdavo savo pareigas, jo ataskaitose buvo matyti neeiliniai sugebėjimai, detali mokyklų analizė, logiškai pagrįstos išvados ir pasiūlymai. Reiktų pabrėžti Juliaus Greimo svarias pastabas apie mokslo eigą, mokinių auklėjimą, mokytojo pedagoginius gabumus ir darbą, kai jis pateikia tiksliai pastabas apimančias Marijampolės apskrities Skriaudžių pradžios mokyklą (1931 10 12) konstatuodamas, kad, pavyzdžiui, „... iš sekamų pasakų turėtų būti daromos šiokios-tokios išvados, tada vaikams būtų labiau įmanoma [suprantama – R. K.] ir pasakų reikšmė“⁶.

A. J. Greimas Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją baigė 1934 m. ir 1934–1936 m. studijavo teisę Kaune, Vytauto Didžiojo universitete. Šis vieningas tarpukario universitetas tuometėje Lietuvos laikinojoje sostinėje gerą vardą turėjo dėl aukštos kvalifikacijos pedagogų. Valstybinę teisę Grei-

6 Lietuvos centrinis valstybės archyvas (toliau, LCVA), f. 391, ap. 3, b. 1482, l. 66 apv.

mui dėstė universiteto rektorius M. Riomeris, Paryžiaus politinių mokslų mokyklos auklėtinis, 1932 m. mūsų šaliai atstovavęs teisėjas Hagos tarptautiniame tribunole. Dabar jo vardu pavadintas universitetas Vilniuje. Logiką dėstė filosofas V. Sezemanas, parašęs *Logikos* vadovėlį aukštosioms mokykloms, (pasak Greimo priskirtiną ne kultūriniam reliatyvizmui, o moksliniam instrumentarijui). Finansų mokslo dėstytojas buvo pirmasis Lietuvos banko valdytojas, lito, vieno tvirčiausių piniginių vienetų tuometėje Europoje, pagrindėjas V. Jurgutis. Statistikos pratyboms vadovavo ekonomistas J. Bučas, studijavęs Kauno, Londono, Frankfurto prie Maino universitetuose. Vėliau jis – Vilniaus universiteto rektorius, šių eilučių autoriaus diplominio darbo Vilniaus universitete vadovas. Čia tikėtų priminti Greimo teiginį, kad semiotika palygintina su formaliosiomis kalbomis – logika ir matematika. Universitete šiuos dalykus Greimas išklaušė ir svarbiausia išlaikė egzaminus pas jau minėtus įžymius mokslininkus: logiką – pas filosofą V. Sezemaną, o statistiką, priskirtiną matematikos mokslui, – pas ekonomikos teoretiką J. Bučą. Taigi visiškai natūralu ir tikėtina, kad Greimui šių disciplinų turinys turėjo esminės reikšmės semiotikos pagrindimui.

1936 m. Greimas buvo pasiūstas į Prancūziją, Grenoblį, studijuoti, kaip kad jis prašyme parašė, *sociologiją arba filosofiją*. Tačiau Švietimo ministerijos viceministras ant jo prašymo užrašė rezoliuciją: *skirti stipendiją prancūzų kalbai ir literatūrai Prancūzijoje studijuoti*⁷.

Po prancūzų kalbos, dialektologijos studijų Grenoblio universitete Greimas 1939 m. grįžo į Lietuvą. 1940 m. baigė Kauno karo mokyklą, 1940–1944 m. mokytojavo Šiaulių Didždvario gimnazijoje.

1943 m. literatūriniame almanache Varpai, būdamas vienu iš jo leidimo iniciatorių, paskelbė pirmąjį savo straipsnį apie antinacinio pasipriešinimo prasmę *Servantesas ir jo Don Kichotas* (lietuvių kalba). Jo turinio linkmė apsprendė viso gyvenimo kryptį ir siekius. Tuo būdu A. J. Greimo pirmasis literatūrinis darbas yra brandus, išsirutuliojęs kūrybos pradinėje stadijoje, tobulas.

1944 m. pasitraukė iš Lietuvos. 1947–1949 m. dirbo Mokslinių tyrimų centre Paryžiuje tyrėju-slavistu, 1948 m. Sorbonoje apgynė disertaciją apie 1830 m. mados žodyną. 1950–1958 m. Egipte, Aleksandrijos universitete, dėstė prancūzų kalbos istoriją, 1958–1962 m. Ankaros ir Stambulo universitetuose – prancūzų filologijos dalykus. 1962 m. buvo paskirtas Puatjė universiteto prancūzų kalbotyros profesoriumi. 1965 m. išrenkamas Paryžiaus

⁷ LCVA, f. 391, ap. 9, b. 298, l. 26.

Aukštųjų visuomenės mokslų mokyklos Bendrosios semantikos studijų vadovu. Čia vadovauja rašantiems disertacinius darbus ir semiolingvistinių tyrimų seminarui, kurių pagrindu susiformavo pasaulyje plačiai žinoma Greimo arba Paryžiaus semiotikos mokykla⁸.

Ižymaus mokslininko gyvenimo ir darbų kelyje svarbiausią vaidmenį suvaidino prancūzų kultūra su pasaulinę šlovę pelnysiu mokslu, literatūra, menu. Ji daugiausia ir nulėmė reikšmingus Greimo mokslinės veiklos rezultatus. Tačiau gyvenimo periodas Lietuvoje irgi buvo svarbus. Mąstydamas apie lietuviškąją ir vakarietiškoją-prancūziškąją gyvenimo laikotarpius, A. J. Greimas supranta tai kaip *dvių kultūrinių pasaulių sugyvenimą*. Todėl mums tampa aktualūs visi jo gyvenimo periodai, kurie vienas kitą papildo, praturtina.

Algirdas Julius Greimas, būdamas vienas iš semiotikos mokslo pagrindėjų, filosofo Džono Lechtės (John Lechte) klasifikavimu, yra greta Rolando Barteso (Roland Barthes), ižymaus pasaulio rašytojo Umberto Eko (Eco), Liuiso Hjelsmslevo (Louis Hjelsmslev), Julios Kristevos (Julia Kristeva), Šarlio Sanderso Pirso (Charles Sanders Peirce), Ferdinando Sosiūro (Ferdinand de Saussure), Cvetano Todorovo (Tzvetan Todorov)⁹.

Jis sukūrė bendrąją reikšmės teoriją, ją išdėstė knygoje prancūzų kalba, iš kurių svarbiausia yra *Struktūrinė semantika* (1966), atnešusi jam pasaulinį pripažinimą. Greimas aprašė universalius ženklų sistemų sudarymo ir funkcionavimo principus.

Pasak šio semiotikos mokslo pionieriaus, sąmoninga ir nesąmoninga žmogaus veikla yra nuolatinis jam vertingų objektų įgijimas ar netekimas. Jis semiotiką laiko kalbinių ir nekalbinių ženklų sistemų prasmingumo mokslu, vadindamas jį moksliniu projektu. *Semiotika*, – teigia A. J. Greimas, – *tad nėra nei filosofija, nei literatūros teorija, nei lingvistika, nei muzikologija, o visus reikšmės pasaulius apglėbiantis mąstymo būdas*¹⁰.

A. J. Greimas yra nuveikęs nemažai reikšmingų darbų ir muzikologijos baruose. Jis rašo: *Šiais metais vadovauju trims rumunų muzikologams, kurie rašo daktaratus iš muzikologijos srities, būtent: apie muzikinę notaciją, simbolinę modernišką muziką atžymėjimą, arba apie naujas tendencijas muzikoje, ir etnologiją*¹¹. Mūsų turimomis žiniomis A. J. Greimas vadovavo muzikologui Ero Tarasčiui (Eero Tarasti) ir kompozitoriui Kostinui Mierianu

8 Kašponis K. R. *Greimas arti ir toli*. Kaunas: Naujasis lankas, 2014, p. 5.

9 Lechte J. *Penkiasdešimt pagrindinių šiuolaikinių mąstytojų*. Vilnius: Charibdė, 2001.

10 Greimas A. J. *Semiotika*. Vilnius: Mintis, 1989, p. 6.

11 Greimas A. J. *Iš arti ir iš toli*, p. 54.

(Costin Mioreanu), rašiusiems muzikologines disertacijas Paryžiuje.

A. J. Greimo semiotikos mokykla susikūrė Prancūzijoje – šalyje, kuriai atstovauja tokie genialūs mąstytojai, kaip antai: R. Dekartas (R. Descartes) ir B. Paskalis (B. Pascal), Volteras (Voltaire) ir Ž. Ž. Ruso (J. J. Rousseau), D. Didro (D. Diderot) ir Ž. P. Sartras (J. P. Sartre), R. Rolanas (R. Rolland).

Žmogus su ženklais susiduria visur, todėl suprantama, kad Hipokrato (V a. prieš Kristų) vartotam žodžiui *semeion* (ženklas), laikomam *tekmerion* (požymis, žymė, įrodymas, simptomas) sinonimu, ir buvo lemta tapti pagrindine semiotikos sąvoka.

A J. Greimo semiotikos mokslo idėjos labiausiai paplito, buvo remiamos ir toliau plėtojamos JAV. Tačiau jo darbai cituoti ir daugelyje kitų šalių. 1966–1990 m. tai daryta 1911 kartų. Tai Nobelio premijos laureatų lygmuo. Šia premija apdovanotųjų citavimų vidurkis yra 900. Cituoti A. J. Greimo darbai, jo idėjos rado atgarsį greta kalbos mokslų ir semiotikos kitų mokslo šakų leidiniuose: psichologijos ir medicinos, psichiatrijos, meno, ekonomikos, teologijos, filosofijos, istorijos, informatikos, sociologijos, kriminologijos¹².

Tarptautinės semiotikos studijų asociacijos 11-asis pasaulio kongresas Nankine, Kinijoje

Pasaulyje semiotikos mokslo dabartinį vaizdą galėtume susidaryti išanalizavę Tarptautinės semiotikos studijų asociacijos 11-ojo pasaulio kongreso *Globalioji semiotika: tiltas tarp skirtingų civilizacijų*, vykusio 2012 metų spalio mėnesį Nankine (Kinija), medžiagą. Čia pranešimus skaitė 400 mokslininkų iš viso pasaulio, iš Azijos tautų – 170 pranešėjų. Kongresas surengtas milžiniškame Nankino pedagoginiame universitete. Vadovavo Užsienio kalbų ir kultūros mokyklos dekanas prof. Čang Jie (Zhang Jie) ir Tarptautinės semiotikos studijų asociacijos prezidentas, A. J. Greimo mokinys prof. Ero Tarastis (Eero Tarasti).

Plenariniuose posėdžiuose kongreso dalyviai klausė teorinių pranešimų bendrais semiotikos klausimais, kaip antai: *Semiotika kaip tarpkultūrinė metakalba* (E. Tarastis, Helsinkio universitetas), *Pažinimo semiotikos studijos Kinijoje* (Hu Čuanglinas (H. Zhuanglin), Pekino universitetas), *Semiotikos teorija ir gyvenimo patirtis* (A. Heno (Anne Henault), Paryžius, Sorbona). Sekcijose detalios analizės įvairios problemos buvo suskirstytos į skyrius:

¹² Kašponis K. R. Algirdas Julius Greimas (1917–1992). *Greimas arti ir toli*, p. 10–11.

a) pažinimas, b) menas, c) literatūra ir lingvistika, d) kultūra, medija, lyginamosios studijos, e) visuomenė, istorija, religija, f) mokslas, semiotikos praktika, g) sritys, h) teisė ir semiotika¹³.

Mūsų, lietuvių, padalinys kongrese priklausė *Sričių* skyriui ir vadinosi *Greimas ir semiotika Lietuvoje*. Pranešimus skaitė profesoriai E. Tarastis, D. Kučinskas, K. R. Kašponis, mokslų daktarai L. Mačianskaitė, D. Satkauskytė, R. Brūzgienė, R. Motiekaitis. Doc. R. Misiukevičius pristatė K. R. Kašponio lietuvių ir prancūzų kalbomis parengtą ekspoziciją-stendinę pranešimą *Algirdo Greimo vaikystė*.

Šią ekspoziciją, sudarančią 17 stendų, į Kiniją ir atgal vežė doc. R. Misiukevičius. Jis parengė ir spalvotą leidinį apie parodos kelius, lankstinukus anglų, rusų ir lietuvių kalbomis. Paruošė ir nuvežė į Kiniją plakatą, kuriame buvo didelė Greimų tilto per Nemuną Prienuose fotografija (2,5–0,5 m) su kongreso idėją atitinkančiu simboliniu šūkiu: *Globalioji semiotika – tiltas tarp skirtingų civilizacijų*. Minimam padaliniui vadovavo prof. D. Kučinskas. Vienas iš šio renginio dalyvių Nankino universiteto dėstytojas, mokslų daktaras, vertėjas Čan Sinvei pareiškė ketinimą į kinų kalbą išversti K. R. Kašponio monografiją *Lietuvių muzikos melodika ir harmonija* (išleistą rusų kalba), kuria remiantis buvo skaitytas pranešimas kongrese¹⁴.

*Teisė ir semiotika*¹⁵. Teisės klausimai viso pasaulio visuomenėje anksčiau turėjo ir dabar turi itin svarbią reikšmę. Jie reguliuoja santykius tarp žmonių, gamybos procesus, turtinius ryšius, bet yra labai netolygūs atskirose valstybėse ir civilizacijose. Todėl mėginama juos sugretinti, rasti lygybę arba atitikmenis. Net ir vienoje valstybėje jie sprendžiami labai nevienodai: antai vienas teismas nubaudžia žmogų 10-iai metų, o kitas už tą patį nusikaltimą – laisvės atėmimu trejiems metams. Tad semiotikai – reikšmingumo, prasingumo, vertės, supratimo mokslui – čia yra tikrai platūs veiklos barai.

Kongrese skyrius *Teisė ir semiotika* pasirodė ypač įdomus ir aktualus Lietuvai, kur savižudybių ir nusikaltimų skaičiai yra vieni didžiausių Europos Sąjungoje. Šiame skyriuje buvo perskaityti 23 pranešimai – apie pusę iš jų skaitė Kinijos mokslininkai. Ir suprantama, kad tokioje šalyje kaip Kinija, turinčioje daugiau kaip milijardą žmonių, teisės klausimai yra itin svarbūs.

Vyravo trys pagrindinės temos.

13 Kašponis K. R. Tarptautinės semiotikos studijų asociacijos 11-asis pasaulio kongresas „Globalioji semiotika: tiltas tarp skirtingų civilizacijų“. *Greimas arti ir toli*, p. 103–104.

14 *Ten pat*, *Greimas ir semiotika Lietuvoje*, p. 104–106.

15 *Ten pat*, *Teisė ir semiotika*, p. 107.

Poskyryje *Teisminis tekstas (diskursas) ir semiotika penkis* pranešimus skaitė kinų mokslininkai, vieną – amerikietis. Kinų pranešėjas analizavo temą *Teisėto pasakojimo logika: Greimo semiotinė analizė byloje*. Čia pasiremta Greimo mitologijos tyrimuose pasakos logine mintimi, perkelta į teisminį procesą, teisminę bylą, kurioje išdėstyti sprendimo atvejai. Kinų mokslininkai dar kalbėjo apie tapatybės sandarą policijos apklausoje, sociosemiotinės ateities numatymą apklausinėjimo žanro manipuliacijoje. Vieną iš šešių pranešimų apie teisminį tekstą pristatęs JAV mokslininkas akcentavo žinių, jėgos, tapatybės svarbą ekspertizėje.

Teisėto vertimo, perkėlimo ir semiotikos problemas analizavo vienas prancūzų ir šeši kinų pranešėjai. Kiniečiai kartojo Greimo pasakojimo logikos esminius dalykus, apibūdino ypatingų ženklų kilmę ir formavimą, verčiant tarptautinės teisės elementus, dokumentų vertimo ypatybes ir semiotikos ateities perspektyvą. Prancūzijos mokslininkas išdėstė teisėto teksto variacijas perkėlimo vertime.

Poskyryje *Teisėta terminija, aiškinimu ir semiotika* domėjosi Azijos ir Europos mokslininkai. Apie teisėtą semiotiką praktikoje nuo Greimo iki Laturo (Latour) kalbėjo Belgijos mokslininkas, apie teisėtus terminus (laikotarpius) kaip ženklus – Honkongo atstovas, apie teisėtą apibrėžimą, kaip priemonę išvengti daugiareikšmiškumų teisėtame tekste (diskurse), – Rusijos mokslo srities tyrinėtojas.

Taigi *Teisė ir semiotika* skyriuje buvo gvildenami teisėtvarkos bei teisėsaugos klausimai teisminiuose tekstuose (diskursuose) ir semiotikoje, teisėtame vertime, perkėlime ir semiotikoje, teisėtoje terminijoje, aiškinime ir semiotikoje. Čia pusę darbų pateikė Kinijos mokslininkai.

*Tarpdisciplininiai tyrimai.*¹⁶ Jie yra būdingi vokiškai kalbančių šalių semiotikams, turi savo istoriją ir yra nuodugnūs. Vienas žymiausių semiotikų yra Rolandas Pozneris (Posner) iš Berlyno technikos universiteto. Ženklo teorija čia naudojama kaip bazė analizuoti pažinimo, komunikacijos, jausmo dalykus. Tyrimo objektai yra architektūra, muzika, gestai, paveikslai, kurie koncentravosi mokslo (1), meno (2), **kasdienio gyvenimo** (3) analizei. Pateiksime keletą pavyzdžių.

16 Kašponis K. R. Tarptautinės semiotikos studijų asociacijos 11-asis pasaulio kongresas „Globalioji semiotika: tiltas tarp skirtingų civilizacijų“. *Greimas arti ir toli*, Tarpdisciplininiai tyrimai, p. 107–108.

1. Paveikslų suvokimo analizei pagilinti panaudojami išskirtiniai reiškieniai, medijos studijos, meno istorija ir semiotika.

2. Gestų analizei naudojama lingvistika, psichologija ir semiotika.

3. Medicininiam gydymui organizuoti – socialinė psichiatrija, biologija ir semiotika.

4. Didelis dėmesys skiriamas didmiesčio studijoms, kur panaudojama architektūros teorija, dizaino praktika, miesto planavimas ir semiotika.

5. **Kulinarijos** moksliniam tyrinėjimui pagilinti pasitelkiamos maisto pramonės, viešbučių veiklos, turizmo ir semiotikos studijos. Turizmui tai suteikia didelį pirmumą. Vokietijoje jis yra pilną duodanti organizacija.

6. Svarbus vaidmuo šioje šalyje tenka **futbolui**. Ir čia semiotikos mokslas teikia reikšmingą naudą. Žaidimų teorijos, teksto (diskurso) analizės ir semiotikos studijos pajungiamos **futbolo ir kitų olimpinių sporto šakų** analizei. Tai lėmė, kad Vokietija yra pasaulio futbolo čempionė ir dabar lyderiauja pasaulyje.

*Socialinė semiotika*¹⁷. Visuomeninio gyvenimo arba socialinės semiotikos padalinys buvo priskirtas *Visuomenės, istorijos ir religijos* skyriui. Jame kongrese pateikti 23 pranešimai, iš kurių **septynius** skaitė Kinijos mokslininkai.

Minėtini:

- 1) kino pranešimas *Daugiasemiotinė kinų popieriaus ilgo kelio analizė*,
- 2) amerikiečio mokslinis darbas *Socialinis įvykis: cigarečių rūkymas Amerikoje kaip studijų būtinybė*, tema labai aktuali visame pasaulyje, kadangi rūkymas nusineša milijonus gyvybių ir mažina žmogaus darbingumą,
- 3) perspektyvus yra Kinijos mokslininko tyrimas *Chemijos mokslo rašyba: socialinė semiotikos ateitis*,
- 4) o naujumu pasižymi Italijos mokslininko darbas *Italų kurčiųjų literatūra: naujos perspektyvos*,
- 5) be to, nelauktus, perspektyvius ir reikšmingus pranešimus *Kaip gyvulio kultūrinį modelį pritaikyti leksinei-gramatinei struktūrai ir Jausmų pavaizdavimas vaizdiniuose paveiksluose: socialinė semiotikos kryptis* skaitė Kinijos ir Singapūro mokslininkai.

¹⁷ *Ten pat*, Socialinė semiotika, p. 108.

*Laiko ir erdvės modeliavimo supratimas*¹⁸. Šis padalinys priskirtas *Pažinimo* skyriui. Jame perskaityta 15 pranešimų, daugiausia – Europos mokslininkų. Trys pranešėjai buvo iš Latvijos. Pranešimų temos: *Apie naują ryšių komplekso priemonių supratimą miesto judrumui ir energijai* (Šveicarija), *Laiko ir erdvės modeliavimo supratimas* (Latvija), *Koks laiko ir erdvės modelis nematerialiu ir semiotikos atžvilgiu* (Olandija), *Laiko erdvinis parodymas grafiniame pasakojime* (Brazilija), *Plaukiojimas per permatomą erdvę ir polichrominį (daugiaspalvį) laiką* (JAV), *Laiko ir erdvės kintamumas kryžminės kultūros metaforizacijoje (perkėlime): kilmės lygio vaidmuo* (Prancūzija), *Erdvės semiotikos modelio metodologinis suliejimas* (Švedija).

Pabaigos mintys¹⁹

Ypač intensyviai semiotikos mokslas pastaraisiais metais plėtojamas Azijos šalyse. Jis žymus visapusiškumu ir didelėmis apimtimis. Pavyzdžiui, Si-chuano universiteto Semiotikos ir medijos studijų institutas, įkurtas 2008 m., tyrinėja daugiau nei **dvidešimt** sričių. Čia yra poezijos, fantazijos, etikos, giminės, industrijos, kultūros, socialinės etnologijos, meno ir literatūros, vertimo semiotika. Institutas leidžia pusmetinį ir mėnesinį semiotikos žurnalus, priima skelbti straipsnius. Kinija savo tyrimų nuodugnumu, apimtimi ir skaičiumi yra išsiveržusi į pirmaujančias valstybes pasaulyje. Tai matyti iš šios šalies mokslo vadovybės požiūrio, sudaromų sąlygų ir semiotikai skiriamo dėmesio.

JAV ir Lotynų Amerikoje semiotikos mokslo plėtra nuosekli. Amerikoje paplitusios semiotikos kryptys, kurias parodo tokios temos kaip, pavyzdžiui, *Globalioji semiotika modernaus pasaulio link; Pirsso evoliucijos perspektyva; Komunikologija ir Amerikos semiotika: naujų tyrimų mintis*. Lotynų Amerikoje nagrinėjamos jai būdingos semiotinės problemos – *Lotynų Amerikos semiotika: nuo teorijos į praktiką; Lotynų Amerikos teoriniai pavyzdžiai; Čilės semiotikos kontūrai; Naujos kryptys Lotynų Amerikos semiotikoje*. Analizuojant problemas Argentinoje ir Venesueloje buvo atliktas tyrimas *Pagrindas ir ribos apie antropologinę semiotiką Lotynų Amerikoje*.

18 Kašponis K. R. Tarptautinės semiotikos studijų asociacijos 11-asis pasaulio kongresas „Globalioji semiotika: tiltas tarp skirtingų civilizacijų“. *Greimas arti ir toli*, Laiko ir erdvės modeliavimo supratimas, p. 109.

19 *Ten pat*, Pabaigos mintys, p. 109.

Vystantis semiotikai Europos šalyse, įtaką darė Prancūzijos ir Vokietijos mokslo mokyklos ir Europos radikaloji ideologija. Čia susikūrė pasauliniu mastu reikšminga Paryžiaus arba Greimo semiotikos mokykla. Vokietijoje iškilo tarpdisciplininės tyrimo grupės, kurioms būdingi **kasdienio gyvenimo analizės faktai**. Pažymėtinas ir Lotmano ženklus įnašas į semiotikos mokslą. Tuo tarpu rusų semiotikų darbai gana artimi prancūziškiems.

Tarptautinio semiotikos instituto Imatroje iniciatyva 2003 m. buvo pradėta steigti Suomijoje tarpuniversitetinį semiotikos studijų tinklą bei sistemą.²⁰ Tai parėmė Europos socialinis fondas ir Pietų Suomijos valdžia. Šioji sistema yra tarptautinė naujovė, atverianti kelią plėtoti tarpdisciplininį mokslą ir semiotikos tiriamuosius darbus. Suomijos universitetų semiotikos studijų sistema jungia dvylika universitetų. Jai priklauso Helsinkio, Joensū, Juveskiulės, Laplandijos universitetai, Nacionalinė gynybos kolegija, Suomijos turizmo studijų tarpuniversitetinis tinklas, Helsinkio dailės ir dizaino universitetas, Suomijos teatro akademija, Oulu, Tampere, Turku ir Vasos universitetai.

Lietuvoje veikia Vilniaus universiteto A. J. Greimo semiotikos ir literatūros teorijos centras ir Kauno technologijos universiteto Tarptautinis semiotikos institutas. Semiotikos problemomis domisi ir kitos aukštosios mokyklos. Susidaro reali galimybė įkurti Lietuvos tarpuniversitetinį semiotikos studijų tinklą bei sistemą ir **Lietuvos semiotikos studijų asociaciją, nes dabar semiotikos moksle vyrauja vienpusiškumas bei siaurumas.**

Vilnius, Kupiškis, 2017

20 Kašponis K. R. Suomijos tarpuniversitetinis semiotikos tinklas. *Greimas arti ir toli*, p. 60–61.

Algirdas Julius Greimas

and the Science of Semiotics in the World

SUMMARY

Algirdas Julius Greimas is one of the developers of semiotics, one of the most outstanding pioneers and leaders of the Parisian School of Semiotics in the world, a famous linguist, a Lithuanian mythology researcher, one of the most outstanding Lithuanians in the international world of science, who is comparable in many respects to Mikalojus Konstantinas Čiurlionis.

Algirdas Julius Greimas was born on the 9th of March in the year 1917 in Tula (Russia). His father was a teacher of the primary school for Lithuanians, who were evacuated during World War I, there. He together with his family came to Lithuania, to Kunigiškiai in the year 1918. He had been studying at the Kupiškiai, Šiauliai and Marijampolė gymnasiums. He had been studying the law at the Vytautas Magnus University in Kaunas as well as the French language and dialectology in Grenoble within the years 1934–1936. He had been teaching in Šiauliai during the years 1940–1944. He published his first article “Cervantes and Don Quixote” about the meaning of anti-Nazi resistance in the year 1943.

He defended his doctoral thesis in Sorbonne in the year 1948. He had been delivering lectures on the French language history at the Alexandria University within the years 1950–1958. He had been delivering lectures on the French philology disciplines at the Ankara and Istanbul Universities during the years 1958–1962. He was appointed a professor of the Puatje University in the year 1962. He was elected a professor of the Paris Higher Social Sciences School in the year 1965.

A.J.Greimas created the general theory of value; he wrote a book “Structural Semantics and Search for the Method” (the year 1966), which brought him the worldwide recognition; he formed the Parisian School of Semiotics. He wrote the majority of his linguistic and semiotic works and studies in French, whereas mythological and essayistic works – in Lithuanian.

A.J.Greimas died on the 27th of February of the year 1992 in Paris. He is buried in the Greimas family’s tomb at the Petrašiūnai cemetery in Kaunas.

We could get the current picture of the science of semiotics in the world, after having reviewed the material of the 11th World Congress “Global Semiotics: A Bridge Linking Different Civilizations”, which was organized by the

International Association for Semiotic Studies and held in October of the year 2012 in Nanjing (China). The work had been taking place in 8 sections, i.e. a) cognition; b) art; c) literature and linguistics; d) culture, media and comparative studies; e) society, history, religion; f) science, practice in semiotics; g) spheres; h) law and semiotics.

Our Lithuanian unit was attributed to the section “Spheres” and was called “Greimas and Semiotics in Lithuania”. The following sections that are topical for the Lithuanian science, are noteworthy: the law and semiotics, interdisciplinary research, social semiotics, comprehension of the time and space modelling. The science of semiotics on the separate continents of the world is overviewed in the “Pabaigos mintys” (End thoughts).

A. J. Greimo vaikystės atspindys

K. R. Kašponio knygoje *Greimas arti ir toli*

*Lietuvos muzikos ir teatro akademijos docentas Rolandas Aidukas,
Lietuvos mokslininkų sąjungos Tarpdisciplininės muzikologijos grupės
sekretorius*

Prof. dr. Karolio Rimtauto Kašponio knyga „Greimas arti ir toli“ („Greimas Close and Far“)¹ yra reikšmingas darbas apie vieno iš semiotikos kūrėjų, kalbininko, lietuvių mitologijos tyrinėtojo Algirdo Juliaus Greimo (1917–1992) vaikystę. Knyga paremta ekspozicijos „Algirdo Greimo vaikystė“ pagrindu, gausiai iliustruota, lietuvių ir anglų kalbomis. Knygą recenzavo KTU prof. dr. Darius Kučinskas ir VDU doc. Romaldas Misiukevičius, kurie buvo nuolatiniai ekspozicijos kuratoriai ir bendradarbiai.

Knygos idėjos autorius – Tarptautinės semiotikos studijų asociacijos prezidentas prof. Ero Tarastis (Eero Tarasti) pasiūlė K. R. Kašponiui parengti darbą apie A. J. Greimo gyvenimo periodą Lietuvoje.

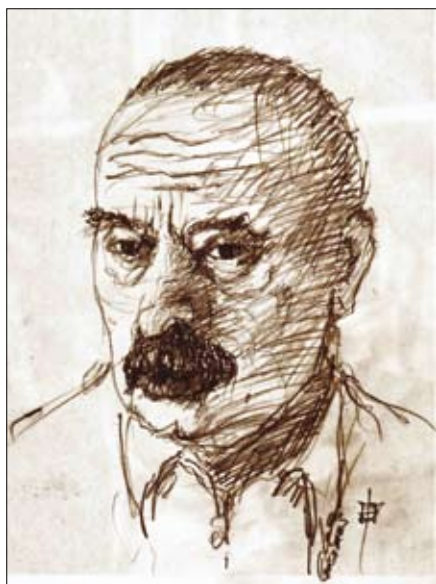
K. R. Kašponis pasirinko analizuoti Greimo vaikystės laikotarpį Kupiškėje, kuriame prabėgo ir paties autoriaus mokymosi metai, taigi daugelis dalykų apie Greimą autoriui buvo žinomi. Ruošiant darbą autorius kruopščiai naudojosi patikimais šaltiniais: Greimo pasisakymais apie savo vaikystę, valstybiniais ir asmeniniais archyvais, to meto spauda, amžininkų duomenimis. Naudotasi Felicijos Jakutytės, Daivos Kviklienės, Stanislavos Zulonienės ir kitų asmeniniais archyvais, Kauno apskrities, Lietuvos valstybės istorijos, Lietuvos centrinio valstybės archyvais.

Knygoje pateikiama A. J. Greimo biografija, kurioje atsispindi svarbiausi jo gyvenimo momentai, Paryžiaus arba Greimo semiotikos mokyklos sukūrimas. Pabrėžiama, kad A. J. Greimas – tai pasaulinio lygio kalbininkas ir mitologijos tyrinėtojas. Tai vienas garsiausių lietuvių mokslininkų pasaulyje, kuris kai kuriais aspektais gali būti lyginamas su Mikalojumi Konstantinu Čiurlioniu².

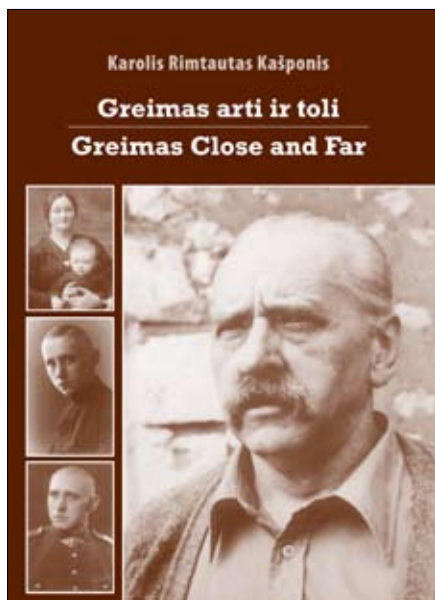
Greimo veikalai išversti į daugelį kalbų, pasaulio literatūroje 1966–1990 m. laikotarpiu buvo cituoti 1911 kartų (Nobelio premijos laureatų

1 Kašponis K. R. *Greimas arti ir toli*. Kaunas: Naujasis lankas, 2014 (santrumpa – GAT).

2 Ten pat, p. 3.

A. J. Greimas. 1987 m. Emmanuel Crivat piešinys (GAT, p. 8).

Knygos „Greimas arti ir toli“ viršelis

[teikiant prof. E. Tarasčiui Greimo studijų Vytauto Didžiojo universitete knygelės kopiją I rūmuose (Kau-
nas, A. Mickevičiaus g. 37), kuriuose A. J. Greimas studijavo. Iš kairės: doc. R. Misiukevičius, prof. J. An-
tanavičius, prof. E. Tarastis, prof. K. R. Kašponis. *Gedimino Zemlicko nuotrauka, 2008 10 25* (GAT, p. 68).

citavimų vidurkis yra 900)³. Tą patvirtina Ona Voverienė, kuri remiasi mokslo šaltiniais⁴.

Knygoje autorius, rašo, kad įžymaus mokslininko gyvenimo ir darbų kelyje svarbiausią vaidmenį suvaidino prancūzų kultūra ir savo pasaulinę šlovę pelniusiu mokslu, literatūra, menu, ji daugiausia nulėmė reikšmingus mokslinės veiklos rezultatus. Tačiau gyvenimo periodas Lietuvoje irgi buvo svarbus. Mąstydamas apie lietuviškąją ir vakarietiškąją – prancūziškąją gyvenimo laikotarpius A. J. Greimas supranta tai kaip *dvių kultūrinių pasaulių sugyvenimą*. Todėl mums tampa svarbiais visi jo gyvenimo laikotarpiai, kurie vienas kitą papildo, praturtina⁵. Rengdamas darbą autorius pasirinko ekspozicijos, turinčios ir stendinio pranešimo požymių formą. Ekspozicija buvo parodyta reikšminguose moksliniuose forumuose Prancūzijoje, Suomijoje, Rusijoje, Kinijoje, Lietuvoje, vietose, kuriose gyveno A. J. Greimas⁶. Knygoje detalai apžvelgiami ekspozicijos „Algirdo Greimo vaikystė“ keliai.

Algirdo Juliaus Greimo tėvas mokytojas Julius Greimas pradėjo mokytojauti 1913 metais Kunigiškiuose (7 km nuo Svėdasų Anykščių rajone). Kunigiškiai buvo karališkasis kaimas, kuriame gyveno pasiturintys, privilegijuoti valstybiniai valstiečiai. XIX a. viduryje čia įkurta pradinė mokykla, vėliau jai pastatytas geras pastatas. Mokykla – istorijos paminklas, nes joje 1879–1881 m. mokėsi rašytojas, literatūros istorikas ir kritikas, visuomenės veikėjas, Kauno universiteto garbės daktaras, docentas, kanauninkas Juozas Tumas Vaižgantas. A. J. Greimas su tėvais čia sugrįžo ir gyveno 1918–1919 metais⁷.

1915 m. birželio mėn., artėjant I pasaulinio karo frontui, Julius Greimas pasitraukė ir mokytojavo Perekopivkoje, o Konstancija Greimienė su dukra Gražina apsigyveno Romnuose. Tais pat metais visa šeima susijungė Tuloje. Mokytojas Julius Greimas mokytojavo Tulos lietuvių pradžios mokykloje (193 km į pietus nuo Maskvos). Julius Greimas buvo apdovanotas sidabrinium medaliu ant Aleksandro juostos *Už uolumą* (Lietuvos centrinis valstybės archyvas (toliau – LCVA), f. 391, ap. 3, b. 1224, l. 236).

1917 m. kovo 9 d. Tuloje gimė Algirdas Julius Greimas. 1918 m. birželyje Greimų šeima su jaunučiu Algirdu grįžo iš Rusijos į Lietuvą. Vokiečių okupacinė valdžia Juliui Greimui leido vėl mokytojauti Kunigiškių pradžios mokykloje nuo 1918 metų rugsėjo 1 dienos. Jis mokytojavo metus laiko.

3 Ten pat, p. 5.

4 Voverienė O. *Bibliometrija*. Vilnius: Mokslo aidai, 1999.

5 Kašponis K. R. *Greimas arti ir toli*, p. 3.

6 Ten pat, p. 3.

7 Ten pat, p. 29.

Evakuotų lietuvių pradžios mokyklos Tuloje mokiniai su mokytoju Greimu. Užrašas mokyklinėje lentoje: *Lietuva – Tėvynė mūsų*, Tula, 1915–1918 m. (GAT, p. 27)

Pirmoji Algirdo J. Greimo gyvenamoji vieta Lietuvoje – Kunigiškių kaimo pradžios mokykla, Anykščių r., 1918–1919 m. Pastatyta XIX a. antroje pusėje, istorinis paminklas. Kunigiškių pradžios mokykloje 1879–1881 m. mokėsi ir su pagyrimu ją baigė rašytojas Juozas Tumas Vaižgantas. Dabar čia Svėdasų krašto (Vaižganto) muziejus. *K. Rimtauto Kašponio nuotrauka, 2001*

1919 metų rugsėjo 1 d. J. Greimas išvyko į Kupiškį mokytojauti. Tuo būdu Kunigiškių pradžios mokykla yra Algirdo Juliaus Greimo pirmoji gyvenamoji vieta Lietuvoje, kurioje jis su tėvais ir seserimi pragyveno metus laiko.

Kaip rašo K. R. Kašponis, tikėtina, kad 1924 m. A. J. Greimas įstojo į pradžios mokyklą. 1925–1926 m. m. jį mokė mokytoja O. Juozakaitė, kurios tėvas K. Juozakas, kilęs iš bajorų, buvo pirmasis Kupiškio burmistras. A. J. Greimo polinkis mokytis išryškėjo anksti. Pasimokęs dvejus metus ir sutrumpintu laikotarpiu baigęs pradžios mokyklą, iš bibliotekėlės imdavęs skaityti daugiau knygų ir žurnalų, negu kiti mokiniai.

1926 m. rugsėjo 1 d., peršokęs dvi klases Kupiškio pradžios mokykloje, A. J. Greimas buvo priimtas į Kupiškio progimnazijos (vidurinės mokyklos) pirmąją klasę. Visa tai rodė nepaprastus jo gabumus. A. J. Greimas mokėsi gerai, buvo vienas iš gerųjų mokinių⁸.

Kupiškio progimnazijoje (vidurinėje mokykloje) dirbo kvalifikuoti mokytojai, o Kupiškėnų papročiai, turtingos meno tradicijos, apylinkių grožis, kontaktai su liaudimi, kaimu paliko A. J. Greimui gilius pėdsakus visam gyvenimui⁹.

1971 m. iš Paryžiaus A. J. Greimas rašė savo klasės draugui Kupiškio progimnazijoje Povilui Zulonui, kad Kupiškis jam daug reiškia <...>, tai jo graži vaikystė, tai vienintelis kontaktas su liaudimi, mūsų kaimu – iš to ir jo meilė folklorui. 1919–1923 m. Greimų šeima Kupiškyje gyveno žymaus Kupiškio verslininko žydo Izraelio Trapido name Skapiškio gatvėje (dabar Vytauto g. 12), o netoliese gyveno A. J. Greimo vaikystės draugė Felicija Jakutytė¹⁰. 1923–1925 m. Greimai gyveno J. Jakučio name Skapiškio g. 23 (dabar Vytauto g. 28) pro kurio langus buvo matyti Kupiškio progimnazijos rūmai.

Kupiškio progimnazijoje mokinių žinios, įgūdžiai ir gebėjimai buvo vertinami keliolikos balų sistema, buvo rašomi penkių balų skaičiai su plusais ir dviejų pakopų minusais. A. J. Greimas buvo priskiriamas prie geriausių mokinių, tą matome iš lietuvių kalbos I trimestro mokinių pažymių. 1926–1927 m. m. Greimo lietuvių kalbos mokytoja buvo Adelė Radzevičiūtė, vėliau – Liudvika Ruseckaitė. A. Radzevičiūtė buvo kalbininko Juozo Balčikonio mokinė, o A. Radzevičiūtė – Vaižganto giminaitė¹¹.

8 Kašponis K. R. *Algirdas Julius Greimas ir jo semiotika*. Kaunas: Naujasis lankas, 2009, p. 4–5.

9 Ten pat, p. 5.

10 Kašponis K. R. *Greimas arti ir toli*, p. 30.

11 Ten pat, p. 37.

Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)
Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)
Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)

Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)
Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)
Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)

Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)
Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)
Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)

Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)
Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)
Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)

Kupiškio kraštas

Kupiškio kraštas (Kupiškio rajonas) yra vienas iš Lietuvos, daugiausia žemuminių, kraštų. Jis apima 100 tūkst. kvadratinės kilometrų plotą. Krašte gyvena apie 100 tūkst. gyventojų. Krašte yra daugybė istorinių paminklų, ypač daugybė kaimo architektūros. Krašte yra daugybė gamtos paminklų, ypač daugybė kaimo gamtos. Krašte yra daugybė kultūros paminklų, ypač daugybė kaimo kultūros. Krašte yra daugybė sporto paminklų, ypač daugybė kaimo sporto. Krašte yra daugybė pramonės paminklų, ypač daugybė kaimo pramonės. Krašte yra daugybė švietimo paminklų, ypač daugybė kaimo švietimo. Krašte yra daugybė sveikatos paminklų, ypač daugybė kaimo sveikatos. Krašte yra daugybė laisvalaikio paminklų, ypač daugybė kaimo laisvalaikio. Krašte yra daugybė religinių paminklų, ypač daugybė kaimo religinių. Krašte yra daugybė kitų paminklų, ypač daugybė kaimo kitų.

Kupiškio District (Kupiškio rajonas) yra vienas iš Lietuvos, daugiausia žemuminių, kraštų. Jis apima 100 tūkst. kvadratinės kilometrų plotą. Krašte gyvena apie 100 tūkst. gyventojų. Krašte yra daugybė istorinių paminklų, ypač daugybė kaimo architektūros. Krašte yra daugybė gamtos paminklų, ypač daugybė kaimo gamtos. Krašte yra daugybė kultūros paminklų, ypač daugybė kaimo kultūros. Krašte yra daugybė sporto paminklų, ypač daugybė kaimo sporto. Krašte yra daugybė pramonės paminklų, ypač daugybė kaimo pramonės. Krašte yra daugybė švietimo paminklų, ypač daugybė kaimo švietimo. Krašte yra daugybė sveikatos paminklų, ypač daugybė kaimo sveikatos. Krašte yra daugybė laisvalaikio paminklų, ypač daugybė kaimo laisvalaikio. Krašte yra daugybė religinių paminklų, ypač daugybė kaimo religinių. Krašte yra daugybė kitų paminklų, ypač daugybė kaimo kitų.

Kupiškis District

As archaeological findings show, the part of Lithuania (Lithuania) was inhabited from the fourth until the second centuries BC. The area is characterized by relief and landscape different from other ethnographic regions. It boasts natural and historic monuments, unique folklore, interesting customs, and a dialect still to some extent inherited from a Baltic tribe of the Lithuanians.

A lot of famous intellectuals who fought for the independence of Lithuania in the beginning of the twentieth century and for the restoration of it in the end of the twentieth century were born in Kupiškis region.

Laurynas Štukai-Gavrilas, a famous architect and the most significant representative of Lithuanian classicism, was born in Kupiškis and studied in Kupiškis and Paimona schools.

Joseph Matulis, a physician and a chemist who was the president of Lithuanian Academy of Science for many years, was born in Kupiškis. Prof. Matulis, a famous Lithuanian historian, was born in Kupiškis.

The restoration of Lithuanian independence has influenced Kupiškis landscape, economy and culture, people's material and spiritual life.

Kupiškis district belongs to Paimona county, through which an important river is called the Baltic river.

Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)
Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)
Šventadienio kapinėse (Šventadienio bažnyčia, 1717 m.)

Kupiškio kraštas (2012 m.)
Plotas 1000 km²
gyventojų 11 000 (2012)
Kupiškis: gyventojų 1 700 (2012)
Šventadienio kapinėse: gyventojų 11 000 (2012)
Plotas 1000 km²
gyventojų 11 000 (2012)
Kupiškis: gyventojų 1 700 (2012)
Šventadienio kapinėse: gyventojų 11 000 (2012)

Knygoje „Greimas arti ir toli“ pateikta reikšmingos medžiagos apie Kupiškio kraštą (GAT, p. 14–15)

J. Jakučio namas Kupiškioje, kuriame 1923–1925 m. gyveno Greimų šeima. Nuotrauka daryta apie 1925 m. (GAT, p. 33)

Kupiškio progimnazijos Ila klasės mokiniai su mokytoju Juliumi Greimu (iš kairės: A. J. Greimas – ketvirtasis pirmojoje eilėje, P. Zulonas trečias antrojoje eilėje). 1927 m. rugsėjo 29 d. (GAT, p. 36)

Gavęs šią nuotrauką (žr. GAT, 36) A. J. Greimas 1992 03 07 laiške P. Zulonui rašė: „*Kaip šmėkla apstojo mane prisiminimai apie Kupiškį, kai gavau tavo atsiųstą mūsų klasės draugų nuotrauką su mano tėvu vidury*“¹². Ši trumpa eilutė rodo, kad A. J. Greimui prisiminimai iš Kupiškio progimnazijos laikų buvo ypatingai brangūs, juk tuo metu pradėjo formuotis vaiko požiūris į gyvenimą ir jį supantį pasaulį, Dievą, tiesos ir melo sampratos.

1927 m. A. J. Greimas išvyko į Šiaulius ir mokėsi Šiaulių valstybinės berniukų gimnazijos II–V klasėse. Jo tėvas buvo paskirtas pradžios mokyklų inspektoriumi ir vidurinės mokyklos mokytoju Šiauliuose¹³. Šiauliuose A. J. Greimo vardas sietinas su dviem garsiausiomis miesto švietimo įstaigomis – Šiaulių Juliaus Janonio gimnazija ir Šiaulių Didždvario gimnazija. Pirmojoje A. J. Greimas mokėsi 1927–1931 m., o antrojoje – dirbo 1940–1944 m. (tuometinėje Šiaulių mergaičių gimnazijoje). Čia jis paskelbė savo pirmąjį straipsnį lietuvių kalba *Servantesas ir jo Don Kichotas*, reikšmingą tolesniems jo darbams. Straipsnyje akcentuojama prasmės ir reikšmės prob-

¹² Ten pat, p. 36.

¹³ Kašponis K. R. *Algirdas Julius Greimas ir jo semiotika*, p. 5.

lematika, kuri lydėjo jį visą gyvenimą¹⁴. Šiauliuose prasidėjo A. J. Greimo gilesnis susidomėjimas ir su prancūzų kultūra, o tai po studijų Vytauto Didžiojo universitete paskatino jo tolesnes studijas Grenoblyje.

1931 m. šeimai apsigyvenus Marijampolėje, kurioje tėvas buvo mokyklų inspektoriumi, A. J. Greimas priimtas į Rygiškių Jono valstybinės gimnazijos VI klasę¹⁵. Lietuviškumo idėjomis persmelktas Marijampolės miestas jau gerai žinojo Jono Basanavičiaus, Vinco Kudirkos, Vinco Mykolaičio Putino, Jono Jablonskio vardus. Su šiais vardais yra susijusi ir iki šiol gyvuojanti mokykla, pavadinta Marijampolės Rygiškių Jono gimnazija. A. J. Greimo tėvai buvo kilę iš šio krašto, knygoje tai aprašoma išsamiai.

Šiaulių valstybinė berniukų gimnazija įsteigta 1851 metais, o Marijampolės gimnazija įkurta 1867 m., t. y. 16 metų vėliau. Šiaulių vyrų gimnazijoje dirbo daugelis mokytojų, kurie buvo baigę Maskvos, Peterburgo, Dorpat, Charkovo, Vladimiro aukštąsias mokyklas, skelbę mokslinius straipsnius, parašę vadovėlių, tačiau prieš I pasaulinį karą ji buvo iškelta į Rusiją. Vėliau gimnazijoje dirbo žymūs pedagogai: lietuvių kalbą dėstė Jonas Adomaitis, baigęs Kauno universitetą, vėliau buvo Šiaulių mokytojų instituto katedros vedėju, matematiką dėstė Vladas Markauskas, baigęs Peterburgo universitetą ir buvo garsus Šiaulių matematikas. Anatolijus Herlitas, studijavęs Peterburgo universitete yra parengęs anglų kalbos žodyną ir vadovėlį. Muziką dėstė Bronius Jonušas, kuris vadovavo gimnazijos simfoniniam orkestrui, reprezentaciniam Lietuvos policijos orkestrui, yra sukūręs daug populiarių Lietuvoje maršų pučiamajam orkestrui, jis pasižymėjo savo įvairiapuse veikla išvykęs ir į JAV. Šiaulių valstybinė berniukų gimnazija savo istorija, veikla, tvarkin-gumu, darbo rezultatais yra panaši į Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją.

K. R. Kašponio dėka išsiaiškinta, kad Šiaulių ir Marijampolės gimnazijos, įkurtos 1851 m. ir 1867 m., kuriose mokėsi A. J. Greimas, išugdė apie pusę (9 iš 20) 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų ir 12 asmenų iš 100 iškiliausių Lietuvos žmonių, išrinktų per tūkstantmetį. Knygoje pateikiamas svarbiausių Lietuvai vardų sąrašas – leidinyje *100 iškiliausių Lietuvos žmonių* bei paminkle *Vienybės medis* Vilniuje.¹⁶

K. R. Kašponio „Greimas arti ir toli“ – puikus Algirdo Juliaus Greimo vardo įamžinimas. Šis darbas tapo ypač aktualus 2017 metais, kuomet Lietuvos Respublikos Seimas šiuos metus yra paskelbęs A. J. Greimo metais.

14 Aidukas R. Šventė Šiauliuose. *Mokslo Lietuva*. 2017 m. kovo 20 d., nr. 6 (583), p. 11.

15 Kašponis K. R. *Algirdas Julius Greimas ir jo semiotika*, p. 5.

16 Kašponis K. R. *Greimas arti ir toli*, p. 110–113.

Paminklas *Vienybės medis* Vilniaus Vingio parke
(GAT, p. 110)

Prancūzijos semiotikų asociacijos mokslininkų grupė 2015 04 08 Paryžiuje. Iš kairės: rankoje laiko knygą asociacijos sekretorius prof. Ivan Darrault-Harris, Jean Lassegue, prof. Jacques Frontanille, prof. dr. Manar Hammad, prof. Denis Bertrand

Šią sukaktį į atmintinų datų sąrašą yra įtraukusi UNESCO – Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija. Knygos pristatymai vyko įvairiuose Lietuvos miestuose ir užsienyje. Knygos pristatymai Lietuvoje vyko Vilniuje, Kaune, Kupiškyje, Šiauliuose, Marijampolėje, Druskininkuose, Birštone, Prienuose, Pakuonyje, Ukmergėje. 2015 m. knygą teigiamai įvertino Lietuvos Respublikos Prezidento vyriausioji patarėja Rūta Kačkutė (2015 04 13). Tais pačiais metais knyga garbingai sutikta Paryžiuje.

Knygos autorius yra taip pat neatsitiktinis. Tai – prof. dr. Karolis Rimtautas Kašponis, baigęs ekonomikos studijas Vilniaus universitete ir choro dirigavimo studijas Lietuvos valstybinėje konservatorijoje (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija), savo mokslo darbe *Lietuvių muzikos melodika ir harmonija*¹⁷ naudojo lyginamąjį ir tikimybinį-statistinį tyrimo metodus, nustatė esmines lietuvių melodikos ir kalbos dėsningumu analogijas. Šis darbas K. R. Kašponiui leido susikonscentruoti į A. J. Greimo gyvenimo Lietuvoje detales ir pateikti svarbių minčių. K. R. Kašponis interviu „Mokslo Lietuvai“ 2013 m. sakė: „pradėjęs tyrinėti lietuvių muzikos melodiką ir harmoniją,

17 Кашпонис Р. *Мелодика и гармония литовской музыки*. Вильнюс: Мокслас, 1992.

lyginamuoju tyrimu aiškindamas jos bendrumo faktorius ir skirtumų funkcijas, siekdamas išaiškinti lietuvių muzikos nacionalinės specifikos ypatybes, muzikologijoje pradėjau taikyti statistikos ir kriminalistikos tyrimo metodus. Visa tai neišvengiamai mane vedė ir į semiotinių tyrimų lauką¹⁸.

K. R. Kašponio straipsnis *Prisimenant Algirdą Julijų Greimą* yra patalpintas monografijoje *Kupiškis*¹⁹. Straipsnyje pateikti esminiai A. J. Greimo vaikystės gyvenimo ženklai toliau buvo tyrinėjami knygoje *Greimas arti ir toli*, kadangi straipsnis monografijai *Kupiškis* buvo pateiktas anksčiau nei leidybai paruošta knyga *Greimas arti ir toli*.

Knygoje *Greimas arti ir toli* pirmą kartą tiksliai ir preciziškai yra užfiksuotas A. J. Greimo vaikystės laikotarpis jam gyvenant Lietuvoje – Kunigiškiuose, Kupiškyje, Šiauliuose ir Marijampolėje. Kai kurie autoriai nenurodo, kad pirmoji A. J. Greimo gyvenamoji vieta Lietuvoje buvo Kunigiškiai. A. J. Greimo gyvenimo pėdsakai Lietuvoje rodo jo aistrą į lietuvių kalbą ir tautosaką, o jo mokslo darbai atskleidžia esminį ir gilų požiūrį į šiuos fundamentalius dalykus ir leido jam vykdyti tolesnius mokslo tyrimus.

Knygoje pateikta Greimų šeimos genealoginė lentelė iš Lietuvos valstybės istorijos archyvo, kurioje dar nėra įrašyta A. J. Greimo mirties data (GAT, p. 18).

Greimai Tuloje. Ši nuotrauka pateikta dviem variantais: grupinė nuotrauka, kurioje yra abu tėvai su dviem savo vaikais ir motinos Konstancijos Greimienės nuotrauka su mažuoju A. J. Greimu ant kelių. Toks motinos ir sūnaus išskyrimas į vieną nuotrauką turi gilią simbolinę reikšmę.

Nuotraukų iš A. J. Greimo vaikystės ištis yra mažai. Minėtinos yra 1923, 1924 ir 1927 m. Kupiškyje darytos nuotraukos.

A. J. Greimo klasės draugas Povilas Zulonas režisavo ir atliko piršlio vaidmenį teatralizuotose „Kupiškėnų vestuvėse“. P. Zulono namas su atmini-mo lenta yra greta J. Jakučio namo, kuriame gyveno Greimai. Apie minėtą spektaklį 1971 m. iš Paryžiaus A. J. Greimas P. Zulonui rašė: „*Apie „Kupiškėnų vestuves“ daug girdėjau, mano duktė (ji rašo doktoratą „Eglė žalčių karalienė“) net kanadišką plokštelę turi. Tai geras autentiškas spektaklis, kokių pasaulyje dar maža. Didelis bravo! Pačiam ir bendradarbiams, kuriuos prašau pasveikin-*

18 Kašponis K. R. Globalioji semiotika verčia dairytis į pasaulį ir gręžtis į save. *Mokslo Lietuva*, 2013 m. lapkričio 4 d. Interneto prieiga: <http://mokslolietuva.lt/2013/11/globalioji-semiotika-vercia-dairytis-po-pasauli-ir-greztis-i-save/>

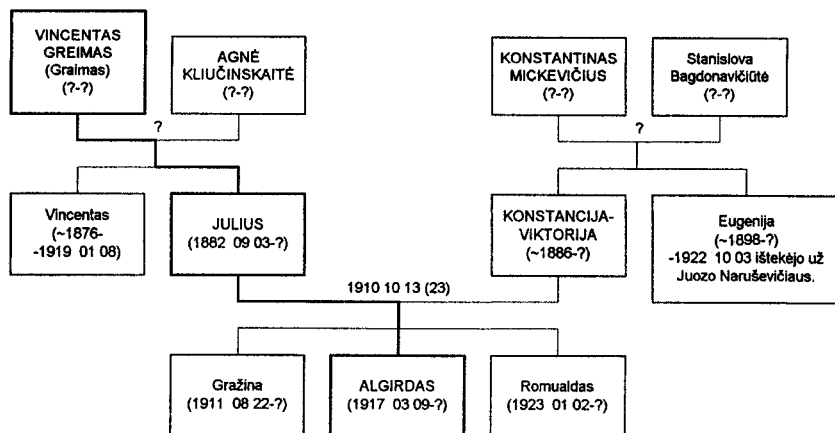
19 Kašponis K. R. *Prisimenant Algirdą Julijų Greimą. Kupiškis, Naujausieji moksliniai lokaliniai tyrimai*. Vilnius: Versmė; Kupiškis: Kupiškio etnografijos muziejus, p.1098–1104.

Konstancija Greimienė, Algirdas Julius Greimas, Gražina Greimaitė, Julius Greimas. Tula, 1918 m. (GAT, p. 26 ir 28).

Gražina Greimaitė, Romualdas ir Algirdas Greimai. Kupiškis, 1924 m. (GAT, p. 25)

Greimų (Grimų) šeimos genealoginė lentelė. Lietuvos valstybės istorijos archyvas, 2004 09 22

*ti nuo seno kupiškėno*²⁰. Iš 1927 m. grupinės nuotraukos (žr. GAT, p. 36), kurioje yra ir Povilas Zulonas, išskirtas A. J. Greimas sėdi sudėjęs rankas, atrodo labiau savimi pasitikintis nei ankstesnėse nuotraukose.

1931 m. Šiauliuose daryta ir knygoje pateikta dar viena svarbi A. J. Greimo nuotrauka. Iš šių nuotraukų galime pastebėti kaip augo, brendo ir keitėsi A. J. Greimas, kokią įtaką jam padarė mokyklos, kuriose jis mokėsi. A. J. Greimas 1927–1931 m. mokėsi Šiaulių valstybinėje berniukų gimnazijoje.

Iš Marijampolės laikotarpio 1931–1934 m. A. J. Greimo nuotraukų knygoje nėra, tačiau yra žinomos dvi jo nuotraukos darytos apie 1932 ir 1933 metus.

Knygoje K. R. Kašponis apibendrina, kad anksti pradėję mokytis vaikai, vaikai iš kaimo mokytojų šeimų, gimę antruoju vaiku šeimoje – būna gabūs. Šie gyvenimo ženklai būdingi A. J. Greimo ankstyvajai vaikystei²¹. Knygoje pateikiami A. J. Greimo posakiai apibūdinantys jo ankstyvąjį gyvenimo tarpsnį: „vaikystės dienų palaima“, „graži vaikystė“, „mano vienintelis kontaktas su liaudimi, mūsų kaimu“, „aukštaitiškas vaikystės kaimo kvapas“, „laimė papiemenauti“, „mano vaikystė negalėjo manęs nepaveikti“. Suaugusio A. J. Greimo gyvenimas buvo neramus, teko išgyventi II pasaulinį karą, keisti gyvenamąją vietą. Tokioje gyvenimo panoramoje vaikystės dienos nušvinta palaima, pabrėždamos savo vertę, teikusios impulsą dideliame gyvenimo skrydžiui²².

Knygoje *Greimas arti ir toli* subtiliai sujungti į vieną keletas leidinių: biografinė apybraiža; parodų katalogas; istorinis-informacinis leidinys; fotoalbumas; aforizmų rinktinė; svarbių dokumentų sąvadas.

Knygoje gausu iliustracijų, o viršelio priešlapyje – simbolinė nuotrauka, kurioje Greimų tiltas per Nemuną Prienuose (fotografas Gediminas Zemlickas). Nuotrauka daryta 2008 metais. Ši nuotrauka simboliškai susisieja su kito priešlapio nuotrauka – Tarptautinės semiotikos studijų asociacijos 11-ojo pasaulio kongreso „Globalioji semiotika: tiltas tarp skirtingų civilizacijų“ dalyviai.

Knygoje pateikti tokie svarbūs dokumentai kaip Greimų šeimos genealoginė lentelė, Užnemunės, su kuria buvo susiję A. J. Greimo tėvai, žemėlapis²³, eiliuotas Juliaus Greimo akrostichas, prašytas sūnaus Algirdo draugei Felicijai Jakutytei atsiminimų albume, kur pirmosios eilučių raidės vertikalčiai skai-

20 Kašponis K. R. *Greimas arti ir toli*, p. 34.

21 Kašponis K. R. *Greimas arti ir toli*, p. 38.

22 Ten pat, p. 38.

23 Ten pat, p.18.

Pažymėjimas

Šiuo pažymėjimu kad Algirdas Greimas, katalikų tikybos gimęs Tulas mieste (Rusijoje), tikstantis devyni simtai septynioliktų metų kovos mėn. 9 d., įstoja iš eksaminų į Kupiškio vidurinės mokyklos pirmą klasę 1926 metų rugsėjo mėn. 1 d., būdamas labai gerai elgėsi. 1926-27 m. metų gale buvo perkeltas iš pirmos klasės į antrą ir 1927 metų spalio mėn. 10 d. išėjo iš jos.

Algirdo Greimo mokėjimas vienos klasės kurso buvo įvertintas taip:

1. Tikyba	5	(labai gerai)
2. Istorijos valda	4	(gerai)
3. Vokiškos valda	4	(gerai)
4. Arithmetika	4	(gerai)
5. Geografija	4	(gerai)
6. Geografijos	4	(gerai)
7. Gamtos mokslas	4	(gerai)
8. Fiziologija	3	(patenkinamai)
9. Muzikos ir dainos	4	(gerai)
10. Raštinimas	4	(gerai)
11. Raštinimas	3	(patenkinamai)
12. Kūno kultūra	4	(gerai)

Remdamas šiais duomenimis ir Vidurinių ir aukštesniųjų mokyklų įstatymu § 3 ir str. 4 Kupiškio vidurinė mokykla pripažįsta Algirdą Greimą išėjusiu vienos klasės kursą ir duoda jam šį pažymėjimą.

1927 m. spalio mėn. 10 d. m. Kupiškio

Mokyklos Direktorius P. Eidukas

Pedagogų Tarybos sekretorius E. Plungaitė

Lietuvos Respublikos švietimo ministerija
556 1 375 63

A. J. Greimo pažymėjimas apie Kupiškio vidurinės mokyklos vienos klasės kurso baigmą ir įvertinimą. Pažymėjimą pasirašė mokyklos direktorius V. Eidukas ir pedagogų tarybos sekretorė E. Plungaitė¹.

1 LCVA, f. 556, ap. 1 b. 375, l. 63.

tant sudaro žodžius: „mokytojas Julius Greimas Kupiškis“.²⁴ Labai įdomus dokumentas pateiktas knygos 94 p. – tai A. J. Greimo 1937–1938 m. m. darbo apyskaita, skirta Švietimo ministerijai, o parašyta Prienuose. Kitame puslapyje puikuoja A. J. Greimo – Karo mokyklos aspiranto (kariūno) nuotrauka, daryta 1940 m. Kaune.

Knygoje yra prasmingų aforizmų, kurie tiesiogiai susiję su jos turiniu. Vienas tokių – prancūzų posakis „Vaiko lūpos sako tiesą“ yra greta A. J. Greimo minties, kad pirmasis jo vaikystės atsiminimas – tik nuo tryliktyjų metų <...> ir „noras nebūti savimi“²⁵. Čia pat ir senovės romėnų poeto Kvintų Horacijaus Flako (Quintus Horatius Flaccus, 65–8 m. pr. Kr.) aforizmas „Juokaujant pasakyti tiesą“. Taip literatūriškai vaizdžiai susieti A. J. Greimo vaikystės ženklai kartu su vertingomis nuotraukomis, sudaro sklandų ir reikšmingą genijaus asmenybės formavimosi vaizdą.

Iš vertingesnių nuotraukų tenka pažymėti Kupiškio Kristaus Žengimo į dangų bažnyčios ir jos apylinkių (su Juozo Vanago malūnu) nuotrauką, darytą 1916 m., Balio Buračo 1938 m. darytą Kupiškio (Aukštupėnų) piliakalnio nuotrauką²⁶, Kupiškio progimnazijos pastato nuotrauką, darytą 1909 m.²⁷, kitos nuotraukos iš Tulos, Kupiškio, Kauno ir Šiaulių. Dabartinės nuotraukos, darytos 2001–2012 m. susijusios su ekspozicijos „Algirdo Greimo vaikystė“ keliais po Lietuvą, Prancūziją, Suomiją, Rusiją ir Kiniją.

Algirdas Julius Greimas – Marijampolės Rygiškių Jono valstybinės gimnazijos moksleivis.
Marijampolė, apie 1933 m.
Daivos Kviklienės asmeninis archyvas, Kaunas

²⁴ Ten pat, p. 23.

²⁵ Ten pat, p. 31.

²⁶ Ten pat, p. 16.

²⁷ Ten pat, p. 22.

K. R. Kašponio knygos „Greimas arti ir toli“ pavadinimas asocijuojasi su A. J. Greimo knyga „Iš arti ir iš toli“²⁸, kuri yra sudaryta iš įvairių jo straipsnių. Toks kaleidoskopinis principas, kelionė po praeitį ir dabartį, po Lietuvą ir kitas šalis, vienija šias abi knygas. Tai kelionės laiku ir erdvėje, kurios susijusios su prasmėmis ir ženklų paieška.

Pagrindinė knygos idėja – A. J. Greimo vaikystės laikotarpio Lietuvoje atskleidimas minėtoje knygoje yra įgyvendintas su kaupu. Tenka pritarti knygos autoriaus siūlymui ir neapsiribojant A. J. Greimo 100-ųjų gimimo metinių šventimu ir vėliau jo idėjoms skleisti Lietuvoje įkurti draugiją, muziejų, fondą ir parengti monografiją.

Dešimtas tarptautinis muzikos reikšmės kongresas (ICMS 10) „Prieš ir po muzikos“, Vilnius-Kaunas, 2008 spalio 21–25 d. Kongreso metu atidaryta ekspozicija „Algirdo Greimo vaikystė“.

Atidarant ekspoziciją „Algirdo Greimo vaikystė“, prie standų (iš kairės): ekspozicijos kuratorius, Kauno technologijos universiteto prof. D.Kučinskas, Tarptautinio muzikos reikšmės projekto direktorius prof. E. Tarastis, kongreso organizacinio komiteto vadovas prof. J.Antanavičius, ekspozicijos autorius prof. K. R. Kašponis, ekspozicijos kuratorius, Vytauto Didžiojo universiteto Muzikos akademijos doc. R. Misiukevičius. 2008 10 25 Kaune, Kauno technologijos universiteto auloje, A.Mickevičiaus g. 37.

28 Greimas A. J. *Iš arti ir iš toli: literatūra, kultūra, grožis*. Sudarė ir įvadą parašė S. Žukas. Vilnius: Vaga, 1991.

A. J. Greimas' Childhood Reflection in the Book „Greimas Close and Far“ by K. R. Kašponis

SUMMARY

Prof. Dr. Karolis Rimtautas Kašponis' book „Greimas Close and Far“ („Greimas arti ir toli“) is a significant work about the childhood of one of the founders of semiotics, a linguist and researcher of Lithuanian mythology Algirdas Julius Greimas (1917–1992). The book, written in English and Lithuanian and abundant with illustrations, is based on the exposition “The Childhood of Algirdas Greimas“. The book is reviewed by Kaunas Technology University Prof. Dr. Darius Kučinskas and Vytautas Magnus University Assoc. Prof. Romaldas Misiukevičius who were the co-workers and curators of the exhibition.

The idea of the book belongs to President of International Association for Semiotic Studies Prof. Eero Tarasti. He suggested K. R. Kašponis writing a work about Lithuanian period of A. J. Greimas' life. K. R. Kašponis decided to concentrate on A. J. Greimas' childhood in Kupiškis where the author of the book spent his schooling years.

Thus, lots of facts about A. J. Greimas were already known to K. R. Kašponis. The sources for the book were A. J. Greimas' utterances about childhood, state and private archives, mass media of that time, and words of his contemporaries.

The book contains A. J. Greimas' biography which reflects the crucial moments in his life including the establishing of Paris or Greimas School of Semiotics. It is pointed out that A. J. Greimas is a world-famous linguist and researcher of mythology. A. J. Greimas is one of the best known Lithuanian scientists in the world who can be in some aspects compared to Mikalojus Konstantinas Čiurlionis.

A. J. Greimas' works are translated to many languages and have a very high citation index, i.e. 1911 times in the period from 1966 to 1990 compared to the citation index of the Nobel prize winners with average citation index of 900.

The book “Greimas Far and Close” gives the guidelines for development of semiotics the founder of which he was. The book also overviews exposition “The Childhood of Algirdas Greimas”, presents the list of the most important for Lithuania names “100 Most Prominent Lithuania's People” and the monu-

ment “The Tree of Unity” in Vilnius. The book masterly comprises several genres: a biographic essay, the catalogue of exhibitions, a historical-informational publication, a photo album, the collection of aphorisms, the collection of important documents.

A. J. Greimas’ desire to learn things was evident quite early in his life. In 1924, he entered Kupiškis Elementary School. Kupiškis customs, rich art traditions, natural beauty of the surroundings left permanent traces in the child. A. J. Greimas considers his early life as quite favourable. In such panorama of life, the days of the childhood are illuminated with a bliss, with emphasis on their value in providing an impulse to go on with the grand show of life.

K. R. Kašponis’ book “Greimas Close and Far” is an excellent example of immortalization of Algirdas Julius Greimas’ name.

Algirdo Juliaus Greimo lietuvių mitologijos studija „Apie dievus ir žmones“

*Lietuvos muzikos ir teatro akademijos docentas,
humanitarinių mokslų (muzikologija) daktaras,
Lietuvos mokslininkų sąjungos Tarpdisciplininės
muzikologijos grupės narys Rimantas Astrauskas*

Lietuvių mitologijos tyrimo paskatos

Algirdo Juliaus Greimo gimties šimtmetį mini UNESCO, ypač Lietuva ir Prancūzija, jis – visame pasaulyje garsus semiotikas, Paryžiaus semiotikos mokyklos įkūrėjas ir puoselėtojas, jo darbai verčiami į daugelį pasaulio kalbų. Tačiau turbūt ne visi žino, jog jis taip pat pasaulyje garsus lietuvių mitologijos tyrinėtojas. Kai kartą buvo paklaustas, kodėl nuo semiotikos pasuko prie mitologijos, Greimas netikėtai atsakė: „*Savo semiotines studijas kaip tik pradėjau nuo mitologijos, o ne atvirkščiai*“¹. Mitologija jis susidomėjo neabejotinai paveiktas savo mokytojo, iškilaus prancūzų etnologo Claude'o Lévi-Strausso, kurio vykdyti pietų Amerikos indėnų mitologijos tyrimai buvo naujas gailvus žodis etnologijos padangėje. Tad nieko keista, kad pirmiausia Greimas pabandė rekonstruoti bororų genties indėnų mitologijos struktūrą. Vietoj laukto paskatinimo sekė nusivylimas, nes mokytojui šie mokinio intelektualiniai bandymai nesukėlė didelio entuziazmo. Natūraliu būdu šis susidomėjimas pakrypo nauja perspektyvia linkme – lietuvių mitologijos link ir tapo tyrėjo viso gyvenimo aistra, kuriai jis aukojo savo laisvalaikį („*visą savo atliekamą laiką skyriau lietuvių tautosakai*“)². Nors lietuvių mitologija Greimas, kaip pats prisipažino, domėjosi tik laisvalaikiu, ilgainiui jis tapo pripažintu ir taikliu Bronio Savukyno pastebėjimu, „*bene įžvalgiausiu ir jautriausiu lietuvių mitologijos tyrinėtoju*“³. Kas gi kreipė šio iškilaus mokslininko pastangas minėta linkme? Jis pats atsako į šį klausimą – tai noras įtvirtinti naują lietuvių mitologijos sampratą, siekis pritaikyti naujausius tyrimo metodus ir įvesti

1 „Metmenys, 51, p. 24. Cit. iš Algirdas Julius Greimas. *Iš arti ir iš toli*. Sudarė, įvadus ir žodynėlį parašė Saulius Žukas. Vilnius: Vaga, 1991, p. 31 (interviu su V. Kavoliui, 1985 m. gruodis).

2 *Ten pat*, p. 25.

3 Savukynas B. Tautos atminties ieškotojas Algirdas Julius Greimas „*Tautos atminties beiėskant*“. Vilnius: Mokslas; Chicago: A. Mackaus knygų leid. fondas, 1990, p. 513.

lietuvių mitologijos medžiagą į tarptautinį mitologijos tyrinėjimų lauką. Skatino ir žymaus indoeuropeisto Emilėo Benveniste'o pasakyta mintis, kad visa, kas nuveikta kalbotyros ir lyginamosios mitologijos srityse turės būti pervertinta, kai bus pažinta lietuvių mitologija ir kalbotyra⁴. Matyt tarp svarbiausių paskatų buvo ir mitologijos svarbos kultūros istorijai suvokimas.

Pažvelkime kokia mitologijos studijų padėtis Lietuvoje ir pasaulyje, kai šia sritimi susidomi Greimas. Aptardamas bendriausius mitologijos tyrinėjimo istorijos Lietuvoje bruožus, Norbertas Vėlius atskleidžia plačią ir itin komplikuoją jos tyrimo panoramą, kurioje sumišusios romantinės legendos, madingos istorinės ir antropologinės teorijos bei pozityvistinės nuostatos pateikia iškreiptą ir suprimityvintą visumos vaizdą⁵. Vieninteliu Europos lygio mitologu Lietuvoje Greimas laiko Joną Basanavičių, konstatuoja, kad Lietuvoje nebuvo ir iki šiol nėra antropologijos katedros ir kad šiuo metu yra neperžengiamas plyšys tarp folkloristikos ir mitologijos, ir ne tik Lietuvoje, bet visur⁶. Konstatuojama gili krizė ir pasaulyje, nes ilgą laiką nerandama patikimo būdo, kaip mitologiją moksliskai interpretuoti, mitų tekstai tiesiog vadinami fantazijomis, pasakomis ar laisva kūryba. Tačiau būtent tuo metu įvyksta ryškus proveržis: Lévi-Straussas pritaiko vertikalų mitų skaitymo modelį, kurį pasakų analizei pasiūlo Vladimiras Propas, Georgesas Dumézilis atskleidžia mituose išryškėjančias socialinio suverenumo sferas. Įsitraukdamas į mitologinius tyrimus, Greimas vysto tiriamuosius gebėjimus, ir jie netrukus atveda prie naujų teorinių apibendrinimų. Jis pastebi, kad mitų sandaros dėsningumų atskleidimas peržengia pačių mitų rėmus, kad tai kelia bendriausius klausimus apie prasmę apskritai, kaip ji atsiranda ir funkcionuoja. Jis apie tai rašo: „*pirmiausia, ką mes supratome, tai, kad pasakojimai (ar tai bus mitai, liaudies pasakos, ar literatūriniai veikalai) yra paviršutinės išraiškos formos, kuriose slepiasi kiekvieną kartą gilesnė prasmė ir kad tos prasmės ne tik skaitytojas dažniausiai nesupranta, bet ir rašantysis arba pasakotojas nesupranta, kad mitai ar literatūrinės formos būtent ir yra tai, kas mums dominuoja, kas yra aukščiau negu mes ir kas mus valdo. O tai yra kultūra visuomenėje, į kurią žmogus yra įrašytas. Šitų pasakojimų dešifravimas ir atskleidžia mums verčių sistemas, kurios slepiasi po tais pasakojimais, elgimosi pagal tas verčių sistemos santraukas arba ideologijas*“⁷. Netrukus šios įžvalgos bus pritaikytos ir kitokių tekstų analizei bei interpretacijai.

4 Ten pat, p. 512.

5 Lietuvių mitologija. Parengė Norbertas Vėlius, t. 1–2. Vilnius: Mintis, 1997.

6 Algirdas Julius Greimas. Iš arti ir iš toli, p. 31 (interviu su V. Kavoliui, 1985 m. gruodis).

7 Ten pat, p. 44–45 (paskaita ir atsakymai į klausimus Vilniaus universitete).

Aukštaitiškas vaikystės kaimo kvapas

Į mitologijos studijas Greimas pasineria neatsitiktinai, jis sąmoningai ar ne tam ilgai ruošėsi. Vytautas Kavolis kartą paklausė Greimo: „Ką Jūs atsivežėte iš Lietuvos, kas vėliau buvo ypač svarbu Jūsų mokslinio galvojimo plėtotei? Ar Lietuva Jus gerai paruošė Jūsų likimui?“ Greimas atsakė: *Iš Lietuvos aš turbūt beveik viską ir atsivežiau: aukštaitišką vaikystės kaimo kvapą, suvalkietišką ambiciją ir užsispyrimą, vokiškos kultūros – filosofijoje, istorijoje – elementus, skandinavų ir slavų „dvasios“ supratimą: tai vis buvusios Romos imperijos tautoms nesuprantami dalykai“.*

Taigi pirmasis dalykas, ką pats Greimas sąmoningai akcentuoja, yra „aukštaitiškas vaikystės kaimo kvapas“. Bet tai ne vien nostalgijos jausmu paženklinta gamtos jausena, kurią patyręs drauge klajodamas po mišką su tėvu, bet ir pati tikriausia ir betarpiškiausia pažintis su itin gyva ir įvairia

Auklė Tapylė (Teofilija), Romualdas ir Algirdas Greimai prie J. Jakučio namo. Kupiškis, 1923 m. (Daivos Kviklienės asmeninis archyvas, Kaunas)

tradicine kultūra: raiškia ir vaizdinga kupiškėnų šneka, kaimo žmonių darbai ir šventėmis, dainomis, pasakomis. Mokytojos Felicijos Jakutytės liudijimu jo ir jaunesniojo brolio Romualdo auklė Tapylė (Teofilija) mokėjusi daug pasakų⁸. Išlikusi 1923 m. jo ir brolio nuotrauka su aukle (pavardė nežinoma).

Greimo artimiausioje aplinkoje sutinkame ne vieną ryškų tradicinės kultūros puoselėtoją ar žinovą. Paminėsiu žymią dainininkę Oną Glemžienę, seseris Elvyrą, Mikaliną ir Stefaniją Glemžaites, kurių atliekamos dainos įrašytos į plokšteles 1937 metais, kupiškėnų vestuvių režisierių Povilą Zuloną ir kitus.

Savita, gyva, persmelkusi visus svarbiausius gyvenimo aspektus Greimo vaikystės laikų Kupiškio krašto tradicinė kultūra, vėliau paliau-

8 Kašponis K. R. *Greimas arti ir toli*, Kaunas: Naujasis lankas, 2014, p. 30.

dyta Balio Buračo, Jono Balio, Jadvygos Čiurlionytės ir kitų tyrėjų, yra neginčytinas faktas. Lietuvoje, kaip taikliai yra pastebėjęs Greimas, dar iki 1930 metų tebesitęsė XIX amžius⁹. Provincijos miesteliuose dar nebuvo didelės takoskyros tarp miesto ir kaimo, viena ir kita gyvavo greta. Tuomet didieji darbai būdavo atliekami talkomis, laukuose plačiai skambėjo dainos, galėjai išgirsti ir sutartinių, lumzdžiavo, birbynėles pūtė piemenėliai, vakarais vaikams buvo sekamos pasakos, visuotinai švęstos Jurginės, Velykos, Sekminės, o Užgavėnės ir vestuvės virsdavo viso kaimo ar gyvenvietės teatru. Ši kultūra stipriai veikė, formavo būsimą asmenybę.

Anuometę patirtį viename prancūzakalbiame interviu Greimas apibūdina taip: „Anuomet aš žinojau,

kad, vakarui atėjus, nevalia vilkti kojų žeme, kadangi ten vaikščiojo visokios keistos būtybės. Puikiai prisimenu: man buvo kokie penkeri ar šešeri, grįžau į namus su aukle, stengdamasis kuo aukščiau kelti kojas... Tada dar buvo tikima laumėmis, žaltvykslėmis ir t. t.“

Su elgetomis buvo elgiamasi kaip su gyvųjų ir mirusiųjų tarpininkais.

„Kai elgetos ateina į laidotuves, jie gieda dvi naktis. Tai gražu, tai viena gražiausių apeigų, kurias man teko matyti: gūdžiame kaime, vidury miškų, mažoje medinėje koplytėlėje koks dvidešimt Šaliapino bosų – kai dar giedodavo gražia lotynų kalba. Iš tiesų trokšdavai numirti!“ – liudijo Greimas¹⁰.

Savo mitologijos darbuose Greimas nevengia įtarpinti kupiškėnų lek-

Kupiškietė dainininkė Ona Glemžienė

9 Algirdas Julius Greimas. *Iš arti ir iš toli*, p. 65 (R. Pavilionio pokalbis su A. J. Greimu, 1978.04.07)

10 „Les voix du mythe en Lithuanie“. Entretiens avec Algirdas Julien Greimas, *Lalias*, 1984, Nr. 6, p. 10, 39. Cit. iš Kęstutis Nastopka. *Gyvasis Greimas*, 2007, http://www.saltiniai.info/files/literatura/LH00/Kęstutis_Nastopka_Gyvasis_Greimas.LH8100A.pdf

sikos („Gavano vorymas“¹¹) ir daugybės tradicinės kultūros realijų, kurių betarpišku liudininku jam yra tekę būti. Viena tokių tiesiogiai siejasi su veik išnykusiais bandžiulystės papročiais: *„Mano vaikystės prisiminimuose iš Kupiškio apylinkių visai gyvi vieno kaimo, be jokių rimtų priežasčių „išėjimas“ prieš kitą kaimą, o Prienų apylinkėse „mūšiai“ tarp atskirų kaimų, vykę nustatytu – Velykų ryto – metu buvo išilaikę kaip kuone ritualinė tradicija. Tokių vyrų bendruomenių buvimą liudija ir Kupiškio apylinkėse išlikusios, Sekminių antrą dieną organizuojamos bundininkų pautienės <...> Prie tų karingų kaimo jaunimo tradicijų, prie jų ruošiamo Bundininkų pokylio, reikia pridėti dar vieną kupiškėnų išsaugotą parengimą – bandininkų-artojų tuo pat metu organizuojamą lietuvišką corridą – jaučių badynes“*¹².

Visas etnografinio teatro „Senovinės kupiškėnų vestuvės“ kolektyvas išliko tik šitaip įamžintas.
 Antros eilės viduryje – spektaklio režisierius Povilas Zilonas (Piršlys).
 Nuotrauka iš Kupiškio etnografinio muziejaus archyvo

11 Greimas A. J. *Tautos atminties beiėškant*, p. 302.

12 *Ten pat*, p. 268.

Būdamas devynerių metų Greimas pats buvęs tradicinėse kupiškėnų vestuvėse pabroliu¹³. Kupiškėnų tradicinės vestuvės, gyvos senųjų kupiškėnų atmintyje, per 600 kartų rodytos scenoje kaip spektaklis, įrašytos į plokštelę, nufilmuotos. Išliko puikūs Greimo atsiliepimai apie „Kupiškėnų vestuvių“ plokštelę 1971 m. laiške P. Zulonui: „*Didelis bravo! Pačiam ir bendradarbiams, kuriuos prašau pasveikinti nuo seno kupiškėno*“¹⁴. Kai 1974 m. dar būdamas studentu, dalyvavau Valstybinės konservatorijos surengtoje folkloro ekspedicijoje į Kupiškio kraštą, galiu paliudyti, jog tuomet dar dainų šaltinis liejosi laisvai, buvo gyvi tie patys „Kupiškėnų vestuvių“ dainininkai ir muzikantai, su kuriais teko praleisti nemaža laiko ir kurių repertuaras šiandieną yra užrašytas ir saugomas Lietuvos muzikos ir teatro akademijos folkloro archyve, tačiau tai vis tik buvo atgaivinta, atminties kultūra¹⁵. Greimui gi teko ją regėti dar gyvą, autentišką.

Greimo vaikystė prabėgo dvasingame pasaulyje, gyvos, klestinčios tradicinės kultūros terpėje. Tai jam paliko neišdildomą įspūdį visam gyvenimui. „*Mano vaikystė, glūdėjusi dabar jau nebesuprantamoje prajovų, lauminių, velnių ir raganų fantasmagorijoje, negalėjo manęs nepaveikti*“¹⁶, – sakė Greimas. Ir šis jausmas lydėjo jį visą gyvenimą. 1971 m. jis rašė Poviliui Zulonui: „*Kupiškis man daug reiškia, mielas senas Prieteliau. Tai mano graži vaikystė, tai mano vienintelis kontaktas su liaudimi, mūsų kaimu – iš to ir mano meilė folklorui.*“¹⁷ Betarpiška patirtis būsimajam tyrėjui turėjo neįkainojamą vertę, kaip jis pats vėliau paliudijo, „šis tiesioginis mitinio pasaulio patyrimas visai kitoje šviesoje leidžia skaityti mūsų tautosakos ir etnografijos šaltinius“¹⁸.

13 Kašponis K. R. *Greimas arti ir toli*, p. 34.

14 *Ten pat*, p. 34.

15 Pageidaujantiems detaliau susipažinti su unikalia šio krašto tradicine muzika ir jos spalvingais pateikėjais rekomenduočiau Daivos Vyčinienės straipsnį „Kupiškio dainavimo tradicija nuo XX a. pr. iki šių dienų: žvilgsnis į šimto metų istoriją ir raidą“ bei Gailos Kirdienės straipsnį „Kupiškėnų instrumentinio muzikavimo tradicija“. Abu jie publikuoti monografijoje *Kupiškis: naujausi moksliniai lokaliniai tyrimai*. Vyr. redaktorė ir sudarytoja Aušra Jonušytė. Vilnius: Versmė; Kupiškis: Kupiškio etnografijos muziejus, 2016, p. 1012–1044, 1045–1079.

16 „O visgi kalba ką nors reiškia“. Kalbėjosi Romas Sakadolskis, *Akiračiai*, 1977, Nr. 9 (93), p. 8–9, cit. iš *Algirdas Julius Greimas. Iš arti ir iš toli*, p. 75.

17 Kašponis K. R. *Greimas arti ir toli*, p. 30.

18 *Algirdas Julius Greimas. Iš arti ir iš toli*, p. 65 (R. Pavilionio pokalbis su A. J. Greimu, 1978-04-07).

Apie dievus ir žmones

Greimo lietuvių mitologijos studijas iš esmės sudaro dvi atskiros knygos – 1979 m. išleista „Apie dievus ir žmones“¹⁹, dedikuota Vilniaus universiteto 400 metų sukakčiai. Ji buvo išversta į prancūzų, anglų, italų, baltarusių kalbas. Vėliau buvo parengta antroji knyga „Tautos atminties beiėškant“²⁰, kuri drauge su pirmąja 1990 m. išleista Vilniuje. Ši studija, susipažinus su jos rankraščiu, 1989 m. pelnė JAV Lietuvių Bendruomenės kultūros tarybos premiją. Prie mitologijos darbų priklausytų dar du atskiri rankraščiuose likę darbai – studijos apie Vilniaus ikūrimo mitą bei romėniškąją Lietuvos didikų kilmę. Visi pastarieji darbai jau po autoriau mirties buvo sudėti į atskirą knygą ir išleisti 2005 metais. Leidinį sudarė Kęstutis Nastopka²¹.

Ypač reikšminga ir stimuliuojanti mintį yra pirmosios knygos „Apie dievus ir žmones“ įžanga. Joje Greimas atsako į pluoštą esminių klausimų, kurie nustato mitologijos santykį su ideologija, filosofija, kultūra, etnologija, religija, istorija, poezija, aprašo tyrimo metodiką ir pateikia svarių naujų įžvalgų: vienoje jų sugretina žodinius pasakojamuosius ir apeiginius tekstus, kuriuos sudaro „darbų ir švenčių, papročių ir tikėjimo praktikų, šokių ir žaidimų aprašymai“ ir pastebi, kad tai nemažiau prasminga mitinė išraiška, pasireiškianti gestais ir kūno judesiais realizuojama elgsena. Pasitelkdamas semiotikos patirtį, jis nustato, kad tokias „elgsenos grandines“ galima analizuoti tais pačiais metodais, kaip ir kalbinius tekstus. Tuo būdu istoriškai dokumentuoti ar gyvojoje tradicijoje išlikę apeigų aprašai tampa nemažiau reikšminga mitologijos studijų dalimi, gerokai praplečiama analizuojamų dokumentų apimtis ir artefaktų tyrinėjimo laukas. Neapsiribodamas tuo, jis pastebi, jog „uždarnos, tvirtai struktūruotos bendruomenės papročiai, visumoje paimti, sudaro savitą normatyvinę sistemą“, savotišką „papročių gramatiką“, kad kiekviena ciklinė, iš metų į metus pasikartojanti ūkinė veikla sakysime rugių arba linų auginimas, taip pat reikalaujanti savito mitinio įprasminimo ir globos, kad „apeiginiai tekstai turi ne tik savitą vidinę struktūrą, jie rišasi vieni su kitais organizuodami bendrą „darbų ir švenčių“ sampratą. Šitai interpretuojami papročiai tampa ne atsitiktiniai, atskiri ar savavališki, bet sudaro griežtą sistemą, kurią kalboje pagal analogiją atlieka jos gramatika, cikliška

19 Greimas A. J. *Apie dievus ir žmones*. Chicago: Mackaus leidykla, 1979.

20 Greimas A. J. *Tautos atminties beiėškant*. Vilnius: Moksas; Chicago: A. Mackaus knygų leid. fondas, 1990.

21 Greimas A. J. *Lietuvių mitologijos studijos*. Sudarė Kęstutis Nastopka. Vilnius: Baltos lankos, 2005.

pasikartojanti ūkinė veikla ne tik mitologiškai įprasminama, bet ir turi savus mitinius globėjus ir siejasi vieni su kitais. Lygindamas mūsų šventes su romėniškosiomis, Greimas prieina išvados, kad jas reikėtų interpretuoti kaip kelių pagoniškų švenčių daugiau ar mažiau vykusį sugrupavimą. Čia ir daugiau prasmingų išvalgų, kad ir mintis apie pastovaus ryšio tarp gaminamų patiekalų ir švenčiamų švenčių atskleidimą, liaudies medicinos, botanikos, kosmologijos žinių kaip apeiginių kodų egzistavimą – kiekviename skyriuje rasime daug ligi tol nepastebėtų, nesuprastų, naujai interpretuojamų dalykų, pagilinančių tradicinės kultūros suvokimą, jos vidinį sąryšingumą.

„Mitologija – yra žmonijai būdinga figuratyvinio mąstymo forma, kuria ji sprendžia pagrindines ideologines ir filosofines problemas“, – sako Greimas²². Tai tam tikra kultūros forma, savita jos išraiška. Lietuvių mitologijos studijos Greimui nėra savitiksliis dalykas, „visų pirma tai yra priemonė atskleisti tautos kultūrą, ypač tą jos laikotarpį, kuris neatsispindi jokiuose rašytiniuose šaltiniuose, tyrinėdamas lietuvių mitologiją, jis siekė atgaivinti tautos atmintį“²³, – teigia Norbertas Vėlius – vienas žymiausių lietuvių mitologų. Šitaip „skaitomi“ ir interpretuojami mitiniai veikėjai, jų veiksmas ar globojamos sritys tampa reikšmingais duomenimis apie tai, kaip „tauta mąsto savo kultūrą“, save pačią.

Knygos „Apie dievus ir žmones“ struktūrą sudaro penki skyriai. Kiekviename jų bandoma aptarti skirtingo rango mitinius personažus, nustatyti jų hierarchiją, suverenumo sritis ir funkcijas. Greimui tenka labai sunki užduotis, nes išlikę seniausi istoriniai šaltiniai, kuriais tenka kliautis (daugiausia iš XVI–XVII amžiaus) yra fragmentiški, dažnai klaidingai užfiksuoti, sumaišyti, prieštaringi ir nepatikimi, o vėlesnių laikų etnografinė medžiaga, saugoma Lietuvos archyvuose, prieinama tik iš dalies. Čia jį gelbsti semiotikos metodika, kalbų mokėjimas, geras indoeuropiečių (ypač romėnų) mitologijos pažinimas ir geniali intuicija.

Pirmajame skyriuje Greimas siekia atkurti skirtingo rango senosios kartos dievybių – *Aitvaro* ir *kaukų* funkcijas. Išanalizavęs istorinius ir etnografinius duomenis ir nustatęs tai, kas juos visus sistemiškai sieja, taip pat pasitelkęs kalbos leksikos analizę, tyrėjas prieina išvados, kad kaukai yra iš pirmapradžių elementų – žemės ir vandens – susiformavusios esybės, savotiški tarpininkai tarp gamtos ir žmogaus, pasiruošę žmogui tarnauti. Jie hie-

22 Greimas A. J. *Tautos atminties beieškant*. Vilnius: Mokslas; Chicago: A. Mackaus knygu leid. fondas, 1990, p. 11.

23 Vėlius N. Lietuvių mitologijos rekonstrukcija, *Tautosakos darbai*, t. 9, 1993, p. 55.

rarchiškai priklauso aukštesnio rango dievams, tačiau žmonės gali juos domestikuoti. *Aitvaras* gi atstovauja visai kito rango senąją pirmąją dievų kartą, kuri įsivaizduojama milžinų ir dangaus žvėrių pavidalais, jis yra asocialus, galintis atnešti paslėptus pinigus arba sukelti gaisrus ir gretinamas su *Vėju* bei *Perkūnu*.

Antrajame skyriuje Greimas analizuoja pasaką apie *Aušrinę* ir sakmes apie *Laimą*, siekdamas atskleisti likimo, laimės, gyvenimo ir mirties sampratą. Greimas aptaria naujosios kartos dievybes, vadinamuosius dievus viešpačius. Ypač įdomi pastaba apie aukščiausio suverenumo dievą, kurį prūsų panteone atitiktų *Patrimpas*, o lietuvių pagoniškajame olimpe – *Andojas*, kurio vardas kildinamas nuo žodžio *vanduo*: „*Andojas* – tai iš vandenų begalybės į viršų iškylanti, besistiebianti būtybė“, kurią, anot Greimo, užmiršus pirminį dievybės vardą, atstovauja *Dievaitis mėnulis*. Senosios kartos dievams priskiriama *Laima* lemia kiekvieno žmogaus ateitį, skirdama arba ne jam dalią. Gana originaliai Greimas interpretuoja *Laimos* sesers *Giltinės* funkciją: priešingai nei šiandieną įprasta manyti, tai žmogui draugiška būtybė, pamokanti jį, kaip išvengti blogų *Laimos* pranašysčių.

Skyriuje „Apie bites ir moteris“ Greimas mitinius dievų ir žmonių santykius išryškina, pasitelkdamas bitininkystės modelį. Anot Greimo, senosios kartos dievas *Prakorimas*, kurio vardas etimologiškai siejamas su korių pralaužimu, buvo pirmasis pasaulio bitininkas, sutvarkęs žmonių gyvenimą pagal bičių pasaulio tvarką. Bičių, skruzdžių organizacinė struktūra baltų kultūroje yra sektinas gerai organizuotos visuomenės funkcionavimo modelis. Bičiulystę, kaip elgesio modelį, pagrįstą draugiško sugyvenimo principais, globoja bičių deivė *Austėja*. Bičiulystė siejama su vedybomis, nes tarp bičių artimųjų būdavo dažnos vedybos, o bičių spiečiaus įsikūrimas kitoje sodyboje dažnai metaforiškai atitinka merginos nutekėjimą.

Skyriuje „Apie dievus ir šventes“ Greimas nagrinėja apeiginius tekstus, susijusius su žemės darbų ir švenčių ciklais. Greimui pavyksta rekonstruoti su dievu *Jagaubiu* susijusį papročių ciklą, senuosius lietuvių Naujuosius metus – *Krikštus*, su *Perkūnu* susijusius pavasario lauko darbų papročius, su *Vėlinu* – rudens. Pastebimos rugiapjūtės pabaigtuvių ir pavasarinio aruodų atidarymo švenčių apeiginės sąsąskos. *Krikštai* prieškrikščioniškame kontekste laikoma pusiaužiemio švente. Švenčių apeigos – jaunimo išvakarėse ir per visą naktį, užtekėjus jaunam mėnuliui, keliamos *Kumeliuko krikštynos*, šventės diena, maldininkui dalyvaujant, rengiamas šeimynos pokylis, kuriame namų dievybės – žalčiai krikštija ir laimina ateinančius metus, atskleidžia, kad

šventė skiriama *Dievaičiui Mėnuliui*, kurio gimimas rago mėnesyje apreiškia naujųjų metų pradžią.

Pirmojoje knygoje pastebėti dėsniumai ir atskleistos mitologinės rekonstrukcijos toliau buvo plėtojamos antrojoje – „Tautos atminties beiėskant“ ir kituose, nebaigtuose lietuvių mitologijos tyrinėjimuose. Vėliau jis iš tyrinės Sovijaus mitą, specialų dėmesį sutelks namų dievams ir dievams viešpačiams, tirs *Kalevelio* ir *Velino*, *Perkūno*, *Pergrubio* ir *Šv. Jurgio* sąsajas, *Saulės* ir *Aušrinės* santykius, mitinius rugių ciklo globėjus. Jo užsibrėžtų darbų užmojų, norą apčiuopti visumą liudija ir Greimo archyve juodraščiuose likę per keturi su puse tūkstančio lapų rengiamam mitologijos žodynui²⁴.

Jau savo pirmojoje knygoje jis pasiekia keletą pradžioje išsikeltų tikslų – sėkmingai įsilieja į lietuvių mitologijos tyrėjų gretas, pateikdamas reikšmingas rekonstrukcijas ir naujas interpretacijas, stimuliuoja tolesnius jos tyrimus, per knygų vertimus į anglų, prancūzų, italų ir kitas kalbas lietuviška medžiaga pasidaro prieinama plačiam pasaulio mokslininkų ratui, lyginamosioms studijoms. Lygindamas lietuvių mitologijos duomenis indoeuropiečių tautų medžiagos kontekste, jis atskleidžia jos savitumą. „Savo mitologines studijas – apie *Aitvarą*, *Vaižgantą*, *Jagubį*, *Aušrinę*, *Auššveitį*, *Laimą* ir kitas dievybes – ne tik mėginu įrašyti į kultūros istoriją, bet ir stengiuosi parodyti jomis lietuvių mitologijos specifiškumą bendrojoje indoeuropiečių mitologijoje“, – teigia Greimas²⁵. Dėl užmojų pločio ir minėtų medžiagos problemų ne visos Greimo rekonstrukcijos pavyksta, tačiau jo darbai padarė ir tebedaro didelį poveikį kitiems tyrėjams, jų reikšmė dar nėra iki galo įvertinta, o iškeltos hipotezės stimuliuoja tolesnius šios srities tyrimus. Pripažindamas ypatingus Greimo nuopelnus lietuvių mitologijos studijoms, Norbertas Vėlius rašo: „Tyrinėdamas lietuvių mitologiją, jis siekia atgaivinti tautos atmintį. Ir čia jo nuopelnai neįkainojami. Jo studijose žinių apie senąją lietuvių politinę, socialinę, filosofinę, moralinę kultūrą yra daugiau negu specialiai tiems klausimams skirtuose (tiesa, negausiuose) darbuose, <...> daugelis jo rekonstrukcijų yra teisingos, logiškai pagrįstos ir padeda sukurti tą siekiamą koherentišką, logiškai sandarią vertybių sistemą“²⁶. Greimo knygos „Lietuvių mitologijos studijos“, kurioje publikuojami visi svarbiausi autoriaus darbai, recenzijoje, pavadintoje „Žaibuojančios intuicijos ir struktūros“ žymus lietuvių religijo-

24 K. Nastopkos pateikta informacija, žr. http://www.saltiniai.info/files/literatura/LH00/Kęstutis_Nastopka._Gyvasis_Greimas.LH8100A.pdf

25 „Semiotiko žvilgsnis į kalbą“ (R. Pavilionio pokalbis su A. J. Greimu) *Algirdas Julius Greimas, Iš arti ir iš toli*, p. 67.

26 Vėlius N. Lietuvių mitologijos rekonstrukcija *Tautosakos darbai* t. 9, 1993, p. 55.

tyrininkas Gintaras Beresnevičius apibendrina: „*Požiūris stiprus, asmenybė neįtikėtina, knyga fundamentali. Vargu ar ji kada nustos vertės*“²⁷. Taikliu autoriaus pastebėjimu, net ir tais atvejais, kai viena ar kita mitologijos rekonstrukcija nepavyksta, Greimas jos metu išsprendžia visą eilę probleminių klausimų ir gerokai pagilina lietuvių kultūros supratimą.

Santrauka

Pasaulyje garsus semiotikas Algirdas Julius Greimas, kurio gimties šimtmetį šiemet mini UNESCO, yra taip pat ir vienas įžvalgiausių ir jautriausių lietuvių mitologijos tyrinėtojų. Nors lietuvių mitologija Greimas, kaip pats prisipažino, domėjosi tik laisvalaikio, paskatintas savo mokytojo Claude'o Lévi-Strausso ir kolegos Georges'o Dumezilio darbų, ilgainiui tai tapo didžiausia jo gyvenimo aistra. Skatino ir žymaus indoeuropeisto Emile'o Benveniste'o pasakyta mintis, kad visa, kas iki šiol nuveikta kalbotyros ir lyginamosios mitologijos srityse turės būti pervertinta, kai bus pažinta lietuvių mitologija ir kalbotyra. Tarp svarbiausių paskatų buvo ir mitologijos svarbos kultūros istorijai suvokimas. Greimo vaikystė prabėgo Kupiškyje, dvasingame gyvos, klestinčios tradicinės kultūros pasaulyje. Tai jam paliko neišdildomą įspūdį visam gyvenimui. Betarpiška patirtis būsimajam tyrėjui turėjo neįkainojamą vertę, kaip jis pats vėliau paliudijo, „*šis tiesioginis mitinio pasaulio patyrimas visai kitoje šviesoje leidžia skaityti mūsų tautosakos ir etnografijos šaltinius*“.

Svarbiausios A. J. Greimo lietuvių mitologijos studijos – „Apie dievus ir žmones“ ir „Tautos atminties beieškant“ šiandieną yra išverstos į anglų, prancūzų, italų ir kitas kalbas, pelnė Amerikos lietuvių bendruomenės kultūros tarybos premiją. Mitologija anot Greimo yra žmonijai būdinga figūratyvinio mąstymo forma, kuria ji sprendžia pagrindines ideologines ir filosofines problemas. Tai tam tikra kultūros forma, savita jos išraiška. Lietuvių mitologijos studijos Greimui nėra savitiksliis dalykas, visų pirma tai yra priemonė atskleisti tautos kultūrą, ypač tą jos laikotarpį, kuris neatsispindi jokiuose rašytiniuose šaltiniuose. Knygoje „Apie dievus ir žmones“ Greimas aptaria mitologijos santykį su ideologija, filosofija, kultūra, etnologija, religija, istorija ir poezija. Sugretinęs žodinius pasakojamuosius ir apeiginius

27 G. Beresnevičiaus recenzija: <http://alkas.lt/2011/03/09/zaibuojancios-intuicijos-ir-strukturos/>

tekstus, kuriuos sudaro darbų ir švenčių, papročių ir tikėjimo praktikų, šokių ir žaidimų aprašymai, jis pastebi, kad tai nemažiau prasminga mitinė išraiška, pasireiškianti gestais ir kūno judesiais realizuojama elgsena, kuri galima analizuoti tais pačiais metodais, kaip ir kalbiniai tekstai. Knygoje bandoma aptarti skirtingo rango mitinius personažus, nustatyti jų hierarchiją, suverenumo sritis ir funkcijas. Greimui tenka labai sunki užduotis, nes išlikę seniausi istoriniai šaltiniai, kuriais tenka kliautis (daugiausia iš XVI–XVII amžiaus) yra fragmentiški, dažnai klaidingai užfiksuoti, sumaišyti, prieštaringi ir nepatikimi, o vėlesnių laikų etnografinė medžiaga, saugoma Lietuvos archyvuose, prieinama tik iš dalies. Čia ji gelbsti semiotikos metodika, kalbų mokėjimas, geras indoeuropiečių (ypač romėnų) mitologijos pažinimas ir geniali intuiicija. Greimui pavyksta atkurti įvairaus rango mitinių personažų – kauko, Aitvaro, Laimos ir daugelio kitų funkcijas ir suverenumo sritis, rekonstruoti jau išnykusias žiemos, pavasario ir rudens šventes bei jų apeigas. Jam pavyko atskiras dievybes aptarti indoeuropiečių mitologijos kontekste, ir tuo būdu atskleisti lietuvių mitologijos savitumą. Greimo lietuvių mitologijos studijų darbai tebėra aktualūs nūdienos tyrinėtojams, stimuliuoja tolesnius tyrimus ir vis dar laukia savo deramo įvertinimo.

Algirdas Julius Greimas studio of lithuanian mythology “About gods and people”

SUMMARY

Algirdas Julius Greimas, a world-renowned literary scientist and semiotician, whose centenary is celebrated by UNESCO, is also one of the most insightful and sensitive Lithuanian mythology scholars. Although Lithuanian mythology, as Greimas himself admitted, was only interested in leisure time, prompted by his teacher Claude Lévi-Strauss and colleague Georges Duménil, eventually it became the greatest passion of his life. A great stimulus was also the idea of the famous Indo-Europeanist Emile Benveniste that all that has been done in linguistics and comparative mythology so far should be overestimated when Lithuanian mythology and linguistics are known. Among the most important incentives was the perception of the importance of mythology in the history of culture. Greimas' childhood passed in Kupiškis, in the prosperous spiritual world of traditional culture. This left him an indelible

impression for his whole life. A direct experience for a prospective researcher had an invaluable value, as he later testified, *"this direct experience of the mythical world gives us a different look at our folklore and ethnographic sources."*

The most important Lithuanian mythology studies by A. J. Greimas – "Of Gods and Men" and "In Search of National Memory" today are translated into English, French, Italian and other languages, won the Prize of the American Society of Lithuanian Community Culture Council. According to Greimas, mythology is a form of humanistic figurative thinking, it addresses the basic ideological and philosophical problems. It is a certain form of culture, its specific expression. Greimas' Lithuanian mythology studies are not an endearing thing, in particular, it is a means of revealing the culture of a nation, especially its period, which is not reflected in any written sources. Greimas discusses the relationship of mythology and ideology, philosophy, culture, ethnology, religion, history and poetry in the book "About Gods and Men." After comparing oral narratives and ritual texts consisting of descriptions of works and holidays, customs and beliefs, dances and games, he observes that this is not less meaningful mythical expression, which is manifested in gestures and behavior of the body, which can be analyzed using the same methods as linguistic texts. The book tries to discuss the mythical characters of different rank, to determine their hierarchy, sovereignty areas and functions. Greimas faced a very difficult task, since the oldest historical sources (mostly from the 16th and 17th centuries) were fragmented, often mistakenly captured, mixed, contradictory and unreliable, and ethnographic materials of later times, stored in Lithuanian archives, were only partially available. Here he could rely on semiotic methodology, language skills, good knowledge of Indo-European (especially Roman) mythology and genius intuition. Greimas manages to restore the various types of mythical characters – Kaukas, Aitvaras, Laima and many others, their functions and sovereignty areas - to reconstruct the already extinct winter, spring and autumn festivals and their rites. He managed to discuss individual deities in the context of the Indo-European mythology, and thus revealed the peculiarity of Lithuanian mythology. The works of the Greimas are relevant, stimulate further research and still waiting for due assessment.

Tiltui Prienuose Greimų vardo suteikimo genezė

Romaldas Misiukevičius

Vytauto Didžiojo universiteto Muzikos akademijos docentas, Lietuvos mokslininkų sąjungos Tarpdisciplininės muzikologijos grupės narys

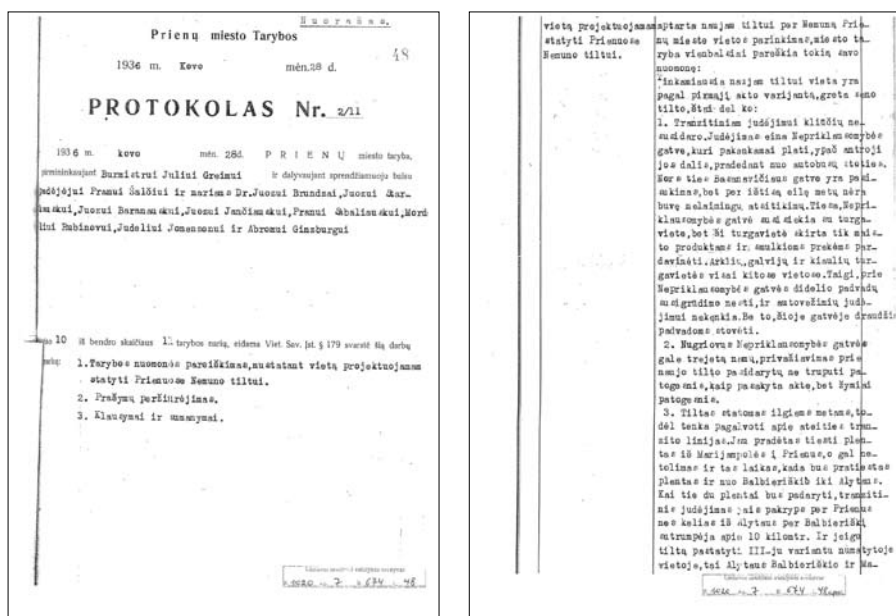
Greimų vardas tiltui per Nemuną buvo suteiktas ne iš karto. Prabėgo ištisa įvykių grandinė. Prof. dr. Karolis Rimtautas Kašponis, parengtą savo ekspoziciją-stendinę pranešimą *Algirdo Greimo vaikystė*, Tarptautinės semiotikos studijų asociacijos prezidento, Helsinkio universiteto profesoriaus, Algirdo Juliaus Greimo mokinio Paryžiuje Ero Tarasčio (Eero Tarasti) prašymu eksponavo keliose šalyse. Ekspozicijos buvo surengtos Paryžiuje, Helsinkyje, Maskvoje, Nankine, Lietuvos miestuose, kuriuose gyveno Algirdas Julius Greimas, – Kupiškyje, Šiauliuose, Kunigiškiuose (Anykščių r.), Prienuose, Marijampolėje, Kaune. Penkiuose miestuose vyko iškilmės, buvo atidengtos atminimo lentos. Prienuose (čia keletą metų burmistru dirbo Algirdo Juliaus tėvas Julius) atminimo lenta atidengta ant Jono Basanavičiaus g. 12-to namo, o paroda *Algirdo Greimo vaikystė* surengta Kultūros centre.

Prof. dr. K. R. Kašponis ieškojo galimybių Greimų gyvenimą Prienuose įamžinti stambiu objektu, didelio mato statiniu. Jis ketino pasiūlyti Greimų vardu pavadinti skverą greta šių garbių žmonių gyvenamojo namo. Tačiau rajono vyr. architektė Dalia Joneliūnienė pasakė: „Aš duosiu jums skverą, didelį, už tilto per Nemuną“. Prof. K. R. Kašponis nuėjo apžiūrėti to skvero. Jame stovėjo paminklas Lietuvos tūkstantmečiui. Taigi tą aikštę įvardyti Greimų vardu netinka. Ir staiga, pereinant šį milžinišką tiltą, prof. K. R. Kašponiui kilo mintis būtent jam suteikti Greimų pavadinimą. Vyr. architektė tokiam sumanymui neprieštaravo ir Savivaldybės Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vedėjas Rimvydas Zailskas ėmėsi organizacinio bei koordinacinio darbo. Suprantama, buvo ir prieštaraujančių šiai idėjai.

Pirmiausia prof. K. R. Kašponis parengė išsamų straipsnį *Greimai ir Prienai*. Jame nurodė dokumentų šaltinius, kuriais remiantis buvo pateikti pasiūlymai¹. Jis tyrinėjo archyvinę medžiagą visų pirma apie Juliaus Greimo

1 Kašponis K. R. Greimai ir Prienai. *Mokslo Lietuva*, 2010, sausio 7, nr. 1 (423), p. 15; *Gyvenimas*, 2010, sausio 20, nr. 5 (9262), p. 4.

veiklą įvairiose Lietuvos vietose ir užsienyje. 1934 m. Julius Greimas buvo išrinktas Prienų miesto burmistru ir iškart ėmėsi svarbios veiklos. Tvarkytos gatvės, miesto centras, rūpintis vietos gyventojų gerove, švietimu, kultūra. Jis buvo ypač jautrus neturtingoms šeimoms, stengėsi, kad Prienuose per Nemuną būtų nutiestas naujas, atsparesnis pavasario užui, tiltas. Štai, pavyzdžiui, 1936 m. kovo 28 d. miesto taryba, pirmininkaujant burmistru Juliiui Greimui, svarstė vietą gelžbetoninio tilto statybai. Dalyvavo devyni tarybos nariai, kurie diskutavo šiuo klausimu ir priėmė nutarimą².

Vasarą, per atostogas ir šventes Algirdas Julius Greimas gyveno pas tėvus Prienuose. Tai rodo jam čia adresuoti oficialūs Lietuvos Respublikos finansų ministerijos raštai³. Prienuose gyvendamas parengė ir 1937/1938 mokslo metų Grenoblio darbo ataskaitą Lietuvos Respublikos švietimo ministerijai⁴. (Jo autobiografiniai duomenys 1985 m. paskelbti spaudoje.) Taigi gana glaudūs šio semiotiko ryšiai su minimu miestu.

Publikuotas ne vienas straipsnis, susijęs su Greimų įamžinimu Prienuose. Buvo paskelbtas humanitarinių mokslų daktarės Eugenijos Vaitkevičiūtės rašinys laikraštyje *Naujasis Gėlupis: Įamžinti Greimus – taip. Tačiau kaip?* Ir čia pat laikraščio redakcijos prierašas: *Turbūt niekam nebe paslaptis, kad pastaruoju metu mūsų visuomenę krečia tylios, bet aršios diskusijos: ar verta pavadinti mūsų Prienų tiltą per Nemuną Greimų tiltu?*⁵ Dr. E. Vaitkevičiūtė išdėstė savo nuomonę: galima įvardyti nemažai pretendentų šiam garbingam įamžinimui – tai daug nusipelnę mūsų kraštui Butleriai, Maceinos, tarp jų – filosofas, Klimai, vienas iš jų 1998–1999 m. LR Seimo pirmininko prof. Vytauto Landsbergio patarėjas teisės klausimais, Kojeliai, Mikailos, Stasys Barzdukas. Tuo tarpu A. J. Greimo asmuo ir veikla, nepaisant jo semiotinių darbų, užsienio lietuvių vertinama gan prieštaringai. Straipsnio autorės siūlymas buvo toks: vienaip ar kitaip Greimų atminimą įamžinti tikrai verta. Prof. K. R. Kašponio iniciatyva nusipelno susižavėjimo ir didelės visuomenės pagarbos, tačiau šiuo atveju puikiai tiktų memorialinė lenta, paroda, konferencija, kūrybiniai vakarai – ir to pakanka.

Netrukus sulaukta priešingų nuomonių. Senujų prieniečių vardu parašė Gražina Starkauskaitė-Kavaliauskienė, kurios tėvas Juozas Starkauskas buvo Prienų miesto tarybos narys, dalyvavo 1936 m. kovo 28 d. posėdyje, kai sprendė vietą projektuojamam statyti Prienuose tiltui⁶. Ji pritarė iniciatyvinei grupei suteikti tiltui per Nemuną Greimų vardą ir pabrėžė: *Žemai lenkiuosi prof. K. R. Kašponiui už jo pastangas įamžinant Greimų atminimą, tuo pačiu išgarsinant ir Prienus.*

Humanitarinių mokslų daktaras Darius Kučinskas savo straipsnyje *Kodėl tiltą per Nemuną reikia pavadinti Greimų vardu* pažymėjo, kad tarp šimto iškiliausių tūkstantmečio lietuvių, susijusių su Prienais, randame Kęs-

3 LCVA, f. 387, ap. 6, b. 956, l. 3, 4.

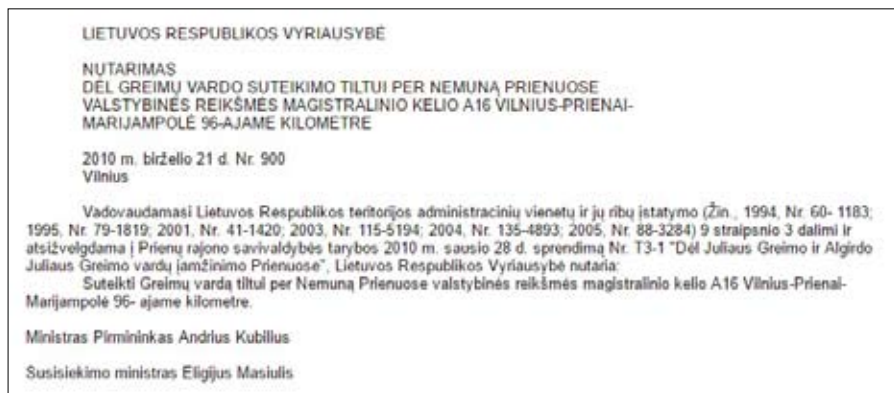
4 LCVA, f. 391, ap. 9, b. 298, l. 15.

5 Vaitkevičiūtė E. Įamžinti Greimus – taip. Tačiau kaip? *Naujasis Gėlupis*, 2010, sausio 20, nr. 5 (1109), p. 5.

6 Starkauskaitė-Kavaliauskienė G. Kodėl tiltą per Nemuną reikia pavadinti Greimų vardu? *Gyvenimas*, 2010, sausio 27, nr. 7 (9264), p. 5.

tutį, Antaną Maceiną ir A. J. Greimą. Pirmiesiems dviem jau yra pastatyti iškilūs paminklai, o A. J. Greimui atitinkamo lygmens ženklų Prienuose nėra. JAV lietuvių bendruomenės Kultūros fondas premijavo A. J. Greimą už knygą *Tautos atminties beieškant*, jis yra vienas labiausiai cituojamų ir vienas žinomiausių lietuvių pasaulyje⁷.

Netrukus prof. K. R. Kašponis Prienų miesto savivaldybei kruopščiai paruošė dokumentus, reikalingus įamžinimo darbams. Ji savo posėdyje nusprendė kreiptis į atitinkamas valstybines įstaigas dėl Greimų vardo suteikimo tiltui. Beje, tokiems ar panašioms statiniams iškilių asmenų vardai suteikiami retai. Turime Karaliaus Mindaugo tiltą Vilniuje, Vytauto Didžiojo ir Mikalojaus Konstantino Čiurlionio tiltus Kaune. Prieniečių užmojui įgyvendinti Susisiekimo ministerija parengė nutarimo projektą, jį įvertinusi Teisingumo ministerija esminių pastabų neturėjo, Valstybinė lietuvių kalbos komisija neprieštaravo dėl pavadinimo *Greimų tiltas*. Taigi Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą tiltui per Nemuną Prienuose suteikti Greimų vardą. 2010 m. liepos 3 d. per Prienų miesto gimtadienį įvyko šio vardo suteikimo tiltui iškilmės. Nuo to laiko šis gražus statinys Prienuose mums primena garbų mokslininką ir jo tėvą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Greimų vardo suteikimo tiltui per Nemuną Prienuose. Teisės aktų registras. Internetinė prieiga: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.120CEF26E8D8>

7 Kučinskas D. Kodėl tiltą per Nemuną reikia pavadinti Greimų vardu. *Naujasis Gėlupis*, 2010, sausio 27, nr. 7 (1111), p. 5.

Greimų tiltas per Nemuną Prienuose kongrese „Globalioji semiotika – tiltas tarp skirtingų civilizacijų“. Docentas Romaldas Misiukevičius prie kongresui paruošto savo plakato, eksponuoto 700-uosiuose rūmuose Nankine. Iš Romaldo Misiukevičiaus archyvo

Prieš išsiunčiant Greimų tilto nuotrauką į Kiniją, Nankino pedagoginį universitetą. Iš kairės: Prienų rajono savivaldybės mero sekretorė Skaidrė Vinklerienė, prof. K. R. Kašponis, Prienų globos namų direktorė Angelė Bajorienė, Prienų rajono savivaldybės mero pavaduotoja Loreta Jakinevičienė, doc. Romaldas Misiukevičius, Prienų rajono savivaldybės meras Vytautas Bujanauskas, Prienų miesto seniūnijos seniūnas Algimantas Matulevičius. 2012 m. rugpjūčio 7 d., Prienų rajono savivaldybė.

Nuotrauka iš Skaidrės Vinklerienės archyvo

Suteikiant Greimų vardą tiltui per Nemuną Prienuose, Greimų biografas prof. Karolis Rimtautas Kašponis (prie mikrofono) pasveikino prieniečius, kurie nusprendė taip garbingai įamžinti savo miestui ypač nusipelnusių asmenų – burmistro, mokytojo, tremtinio Juliaus Greimo ir jo sūnaus mokslininko Algirdo Juliaus Greimo – vardus. Jis pabrėžė, kad burmistras daug nuveikė šio miesto statybai ir raidai, o semiotikas, mitologas, kalbininkas A. J. Greimas – vienas žinomiausių šiuolaikinių mąstytojų ir labiausiai cituojamų lietuvių pasaulyje. Jis siekė suvienyti žinojimą pasaulyje, o ne pakeisti vieną pažinimą kitu, todėl tiltas geriausiai simbolizuoja esminę Algirdo Juliaus Greimo gyvenimo idėją.

2010 m. liepos 3 d. *Gedimino Zemlicko nuotr.*

Prienuo rajono savivaldybės meras Alvydas Vaicekauskas (prie mikrofono) pabrėžė, kad, tiltą, jungiantį du mūsų krašto regionus – Suvalkiją ir Dzūkiją – pavadiname nusipelnusių žmonių vardais, atiduodami duoklę savo krašto istorijai. 2010 m. liepos 3 d. *Gedimino Zemlicko nuotr.*

Greimų tiltas per Nemuną Prienuose

Greimų tilto lenta.
2010 m. liepos 3 d.
Karolio Rimtauto Kašponio
nuotrauka

Prienų klebonas Jonas Baliūnas pašventino paminklą. 2010 m. liepos 3 d.
Gedimino Žemlicko nuotrauka

Tarptautinio semiotikos studijų asociacijos 11-ojo pasaulio kongreso Nankine (Kinija) atidarymo iškilnių prezidiumas. Asociacijos prezidentas profesorius Ero Tarastis (Eero Tarasti) – ketvirtas iš kairės. Kongreso vadovas – Nankino pedagoginio universiteto Užsienio kalbų ir kultūros mokyklos dekanas, Tarptautinio semiotikos studijų instituto direktorius profesorius Čang Jie (Zhang Jie) – pirmas iš dešinės. 2012 m. spalio 5 d. *Romaldo Misiukevičiaus nuotrauka*

Genesis of assigning the Greimas' name to the bridge in Prienai

SUMMARY

Prof. dr. K. R. Kašponis was looking for the opportunities to immortalize the Greimas' life and activities in Prienai in a solid object, a large-scale construction. An idea occurred to him to suggest assigning the Greimas' name to the bridge over the Nemunas in Prienai. He prepared a number of documents, wrote several articles to the republican and local press.

The debates were reflected in the press, the opinions were expressed, for example, dr. E. Vaitkevičiūtė's opinion, that there are some more very respectable people in Prienai, who could be the candidates for assigning their names to the bridge. However, the majority were of the opinion that the Greimas' name must be assigned to the bridge, because Julius Greimas, as the city mayor, had done a lot for the development of the city; the Council that was led by him made the decision on the location of the bridge over the Nemunas; Algirdas Julius Greimas had been constantly visiting his parents' home and taking care of the city. The authorities of Prienai district, the Ministry of Transport and Communications, the Ministry of Justice, the Lithuanian State Language Commission also made their proposal and the Government of the Republic of Lithuania made the decision on the 21st of June of the year 2010 to assign the Greimas' name to the bridge over the Nemunas in Prienai.

Prof. dr. K. Rimtautas Kašponis – the initiator of assigning the Greimas' name to the bridge – noted at the celebration that residents of Prienai paid homage to the particularly merited persons, i.e. to the city mayor, teacher, deportee Julius Greimas and his son famous scientist Algirdas Julius Greimas. The mayor of the Prienai District Municipality Alvydas Vaicekauskas noted that the name of the people, who are honoured by residents of Prienai, was assigned to the bridge, which connects two regions of our country, i.e. Suvalkija and Dzūkija.

A. J. Greimo 100-ųjų gimimo metinių minėjimo 2017 metais planas

Eil. Nr.	DATA	VEIKLOS PAVADINIMAS	ATSAKINGAS VYKDYTOJAS	PAPILDOMA INFORMACIJA
1	2017 m. I–IV ketvirtis	A. J. Greimas Kauno Vytauto Didžiojo universitete studijavo 1934–1936. Organizuoti paminklo – A. J. Greimo biusto – sukūrimą bei jo pastatymą tarp Vytauto Didžiojo universiteto rūmų (K. Donelaičio g. 57) ir Kauno technologijos universiteto rūmų (A. Mickevičiaus g. 37) Kaune.	Inicijuoja Lietuvos mokslininkų sąjungos Tarpdisciplininės muzikologijos grupės pirmininkas prof. dr. K.R. Kašponis. Kauno miesto savivaldybė. Lietuvos sąjūdžio Kauno skyrius. Projektą ruošia skulptorius prof. S. Žirgulis.	Kauno miesto savivaldybė, atminimo įamžinimo protokolas 2016-02-23, nr. 5 V15-1. LMS ir Lietuvos sąjūdžio Kauno skyriaus raštas 2016-01-21. Atsakingas prof. P. Bingelis, prof. dr. K.R. Kašponis ir doc. R. Kaminskas.
2	2017 m. sausio 25 d.	A. J. Greimo vardo skaityklos Didždvario gimnazijoje atidarymas.	Gimnazijos direktorius V. Balsevičius.	LMS grupės pirmininko prof. dr. K.R. Kašponio konsultacija
3	2017 m. sausio 26 d.	Šiaulių Didždvario gimnazijoje A. J. Greimas dirbo 1940–1944 m., J. Janonio gimnazijoje mokėsi 1927–1931 m. Konferencija „Popietė su Algirdu Juliumi Greimu“ Šiaulių apskrities P. Višinskio viešojoje bibliotekoje.	Pranešėjai: LMS tarpdisciplininės muzikologijos grupės nariai prof. dr. K. R. Kašponis, doc. R. Aidukas. Pranešėja J. Janonio mokyklos moksleivė Inesa Burkevičiūtė.	Konferencijoje dalyvauja J. Janonio ir Didždvario gimnazijų moksleiviai. Bus surengta paroda „Nuo semiotinio kvadrato iki estetikos skrydžių: A. J. Greimui – 100“ Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje. Sveikina Prancūzijos ambasados Lietuvoje kalbos atašė.

4	2017 m. kovo 10 d.	Didždvario gimnazijos UNESCO klubo renginys „A.J. Greimą prisiminę“	Atsakingas mokyklos direktorius V. Balsevičius.	Atlieka Didždvario gimnazijos moksleiviai, konsultuoja LMS grupės pirmininkas prof. dr. K. R. Kašponis.
5	2017 m. kovo 1 d.	Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos, kurioje A. J. Greimas mokėsi 4 metus (1931–1934), muziejuje vyko renginys skirtas A.J. Greimo 100-osioms gimimo metinėms paminėti.	Pranešėjas LMS Tarpdisciplininės muzikologijos grupės pirmininkas prof. dr. K. R. Kašponis.	Renginį veda Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos muziejaus vedėja Judita Zubavičienė.
6	2017 m. kovo 9 d.	Frankofonijos mėnuo Kauno technologijos universitete. Pranešimas – paskaita „Paryžiaus semiotikos mokyklos įkūrėjas Algirdas Julius Greimas. 100-osios gimimo metinės“	Pranešimus skaito Lietuvos mokslininkų sąjungos nariai prof. dr. Darius Kučinskas ir prof. dr. K. R. Kašponis	Renginiui vadovauja KTU Prancūzijos kultūros centro vadovė.
7	2017 m. kovo 17 d.	Kupiškyje gyveno ir mokėsi A. J. Greimas, 1919–1927 m.	LR kultūros ministerijos A. J. Greimo 100-ųjų gimimo metinių minėjimo plano patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. vasario 1d., nutarimo renginys. Konferencija skirta A. J. Greimo 100-osioms gimimo metinėms paminėti. Organizuoja Kupiškio rajono savivaldybė, Kupiškio etnografijos muziejus. Programos pranešėjai – LMS Tarpdisciplininės muzikologijos grupės nariai prof. dr. K. R. Kašponis, doc. R. Aidukas, doc. dr. R. Astrauskas, doc. R. Misiukevičius.	Kupiškio rajono savivaldybėje bus surengta fotografijų paroda „Greimų nuotraukos“. Koncertuos M. K. Čiurlionio kvartetas.

8	2017m. liepos 4 d. 17 val.	Klaipėdos Ievos Simonaitytės viešoji biblioteka. A. J. Greimo 100-ųjų gimimo metinių minėjimas.	Pranešėjai – LMS Tarpdisciplininės muziko- logijos grupės nariai prof. dr. K. R. Kašponis, doc. dr. R. Astrauskas.	Organizuojama A. J. Greimo darbų ir „Greimų nuotraukų“ paroda.
9	2017 m. liepos 5 d. 16 h.	Palangos miesto savivaldybės viešoji biblioteka. A. J. Greimo 100-ųjų gimimo metinių minėjimas.	Pranešėjai – LMS Tarpdisciplininės muziko- logijos grupės nariai prof. dr. K. R. Kašponis, doc. dr. R. Astrauskas.	Organizuojama A. J. Greimo darbų ir „Greimų nuotraukų“ paroda.
10	2017 m. spalio 7 d.	Kunigiškiai A.J. Greimo pirmoji gyvenamoji vieta Lie- tuvoje 1918–1919 m. Tėvai gyveno dar ir 1913–1915 m. Greimo 100-ųjų gimimo metinių minėjimas. A. J. Greimo memorialinio kambario atidarymas Svėdasų krašto (Vaižganto) muziejuje.	Pranešėjai LMS Tarpdisciplininės muziko- logijos grupės nariai prof. dr. K. R. Kašponis, doc. dr. R. Astrauskas ir doc. R. Aidukas. Svėdasų krašto (Vaižganto) muziejus. Asociacija Vaižgantiečių klubas „Pragiedrulyš“. Anykščių kultūros centro Vaitkūnų skyrius.	Numatomas K. R. Kašponio knygos „Greimas arti ir toli“ pristatymas ir nuotraukų bei darbų paroda, Anykščių muzikos mokyklos mokinių koncertas.
11	2017 m. lapkričio mėn. IV ketvirtis	Kupiškio Lauryno Stuokos Gucevičiaus gimnazija, kurią A. J. Greimas lankė 1926–1927 m. A. J. Greimo klasės atidarymas Kupiškio Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazijoje. Algirdo Juliaus Greimo vardo suteikimas Kupiškio rajono viešajai bibliotekai.	Pranešėjai LMS Tarpdisciplininės muziko- logijos grupės nariai prof. dr. K. R. Kašponis, doc. dr. R. Astrauskas, doc. R. Aidukas.	Numatomas K. R. Kašponio knygos „Greimas arti ir toli“ pristatymas ir nuotraukų bei darbų paroda.

Leidiniai: Kašponis K.R. *Algirdas Julius Greimas ir jo semiotika*. Kaunas: Naujasis lankas, 2009; Kašponis K. R. *Greimas arti ir toli*. Lietuvių ir anglų kalba. Kaunas: Naujasis lankas, 2014; *Algirdo Juliaus Greimo 100-čio ženklai* [Sudarytojas K. R. Kašponis]. Kaunas: Naujasis lankas, 2017 (spaudoje).

Lietuvos mokslininkų sąjungos Tarpdisciplininės muzikologijos grupės, visuomeninės organizacijos, pagrindiniai uždaviniai nuo 2001 m. yra ir lieka A. J. Greimo įamžinimas Lietuvoje materialio-
mis formomis vietose kurios jis gyveno. Mes esame atidengę atminimo lentas Kupiškyje, Šiauliuose, Marijampolėje, Prienuose, Kunigiškiuose (Anykščių r.), išrūpinę pavadinti Greimų vardu tiltą per Ne-
muną Prienuose, surengę kilnojamąją dokumentinę parodą lietuvių ir prancūzų kalbomis „Algirdo Grei-
mo vaikystė“, kuri buvo demonstruota Paryžiuje, Helsinkyje, Maskvoje, Nankine (Kinija) ir Lietuvoje.

LMS Tarpdisciplininės muzikologijos grupės pirmininkas prof. dr. K. R. Kašponis

Plan of the Interdisciplinary musicology group of the Lithuanian Union of Scientists for commemoration of A. J. Greimas' 100th birth anniversary – the year 2017

Immortalization of A. J. Greimas in Lithuania via the material forms in the places, where he lived, are and remain the main challenges of the Interdisciplinary musicology group, of the public organization, since the year 2001. We have unveiled the memorial plaques in Kupiškis, Šiauliai, Marijampolė, Prienai, Kunigiškiai (Anykšciai district), having taken steps so that the Greimas' name would be assigned to the bridge over the Nemunas in Prienai, have organized a movable documentary exhibition "Algirdas Greimas' Childhood" in the Lithuanian and French languages, which was shown in Paris, Helsinki, Imatra, Moscow, Nanjing and Lithuania. K. R. Kašponis' publication "Algirdas Julius Greimas and His Semiotics" (2009), monograph "Greimas - Near and Far" (2014) were published in the Lithuanian and English languages by the publishing house "Naujasis lankas" in Kaunas.

When commemorating A. J. Greimas' 100th birth anniversary in the year 2017, the Interdisciplinary musicology group of the Lithuanian Union of Scientists (LUS) initiated the construction of the monument in Kaunas at Donelaičio Str., near the building, in which he studied at the Vytautas Magnus University; participated with reports at the Scientific conference, which was organized in accordance with the plan that was approved by Resolution No.82 of the Government of the Republic of Lithuania, dated the 01st of February of the year 2017, in the Kupiškis Ethnographic Museum (on the 17th of March of the year 2017); prepares the publication "Algirdas Julius Greimas – 100". The LUS group organized the anniversary celebrations in Šiauliai, Marijampolė, Kaunas, Kunigiškiai (Anykščiai district), Palanga, Klaipėda, initiated the opening of A. J. Greimas classes in the Šiauliai Didždvaris and Kupiškis Laurynas Stuoka Gucevičius gymnasiums as well as assigning A. J. Greimas' name to the Kupiškis District Public Library.

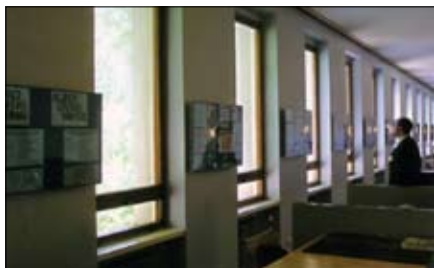
Konferencijų ir parodų nuotraukos

Photographs from the conferences and exhibitions

2004–2017

Nuotraukų paroda „Algirdo Greimo vaikystė“
Humanitarinių mokslų rūmuose Paryžiuje,
Raspail bulvare, 2004 m.

Nuotraukų paroda „Algirdo Greimo vaikystė“
Helsinkio universitete, 2007 m.

Nuotraukų paroda „Algirdo Greimo vaikystė“
konferencijoje Lietuvos Respublikos ambasadoje
Maskvoje. 2007 m.

Nuotraukų paroda „Algirdo Greimo vaikystė“
12-ajame pasaulio semiotikų kongrese Nankine,
Kinijoje, 2012 m.

Muzikinė-poetinė kompozicija „Iš prisiminimų
apie A. J. Greimą“ atliekama Didždvario ir J. Jano-
nio gimnazijų moksleivių jubiliejinėje konferen-
cijoje Šiauliuose, 2017 m.

Šiaulių Didždvario ir J. Janonio gimnazijų
jubiliejinės konferencijos, skirtos A. J. Greimo
100-čiui, salės bendras vaizdas. 2017 m.

Šiaulių apskritys P. Višinskio viešosios bibliotekos paroda, skirta A. J. Greimo 100-čiui, 2017 m.

A. J. Greimo 100-ųjų gimimo metinių minėjimas Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje. 2017 m.

Marijampolės Rygiškių Jono mokyklos gimnazistai prie J. Jablonskio paminklo minint A. J. Greimo 100-ąsias gimimo metines. 2017 m.

Profesoriai D. Kučinskas, K. R. Kašponis, KTU Prancūzų kultūros centro vadovė pranešimus skaitė minėjime, surengtame A. J. Greimo gimtadienio dieną rūmuose, kuriuose 1934-1936 metais jis studijavo. 2017 03 09

A. J. Greimo 100-ųjų gimimo metinių minėjimo iššilmės Kupiškyje. Atidaroma fotografijų paroda „Algirdo Greimo vaikystė“ Kupiškio rajono savivaldybės rūmuose. 2017 03 17

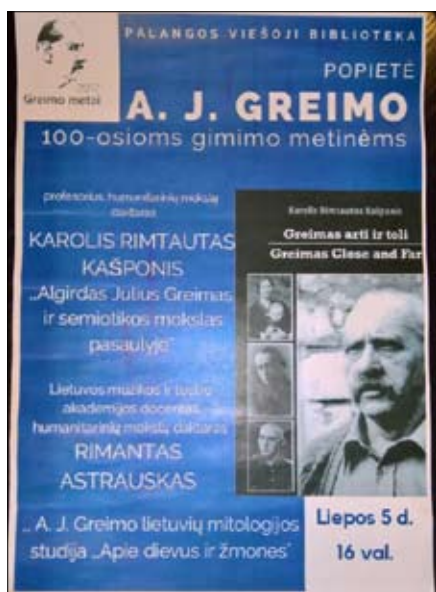
Kauno technologijos universiteto I rūmai A. Mickevičiaus g. 37, kuriuose A. J. Greimas studijavo teisę 1934–1936 metais

Mokslinė konferencija Kupiškyje, skirta A. J. Greimo 100-osioms gimimo metinėms, surengta pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 02 01 nutarimu Nr. 82 patvirtintą planą. Pranešimą skaito prof. dr. K. R. Kašponis, centre sėdi Kupiškio meras Dainius Bardauskas, kairėje – muziejaus direktorė Violeta Aleknienė. 2017 03 17

Kupiškyje mokslinės konferencijos dalyviams koncertavo profesionalus M. K. Čiurlionio styginių kvartetas. 2017 03 17

A. J. Greimo 100-mečio minėjimo Palangoje skelbimas, 2017 07 05

A. J. Greimo 100-mečio minėjimo Klaipėdoje skelbimas, 2017 07 04

Akademikas prof. Antanas Tyla, doc. dr. Rimantas Astrauskas ir prof. dr. K. Rimtautas Kašponis Svėdasų krašto (Vaižganto) muziejaus A. J. Greimo memorialiniame kambaryje, 2017 10 07

Skulptoriaus prof. Stasio Žirgulio sukurtas A. J. Greimo skulptūrinis portretas, 2017 m.

ALGIRDO JULIAUS GREIMO 100-ČIO ŽENKLAI MOKSLINĖS KONFERENCIJOS PRANEŠIMAI

Dizaineris-maketuotojas Rimantas Leitanas

2017-06-16. 4,5 sp. l. Tiražas 250 egz. Užsakymas 17-258.

Leidžia Kupiškio etnografijos muziejus ir leidykla „Naujasis lankas“, Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas.

Spaustuvė „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas.